

RAPPORT

**WAT MAAKT
WERK WERKBAAR
VOOR ZELFSTANDIGE
ONDERNEMERS?**

ONDERZOEK OP BASIS
VAN DE VLAAMSE
WERKBAARHEIDSMONITOR
2007-2023

**WERKBAAR
WERK!**

Vlaanderen
verbeelding werkt

Dit onderzoek kreeg de financiële
steun van de Vlaamse minister
bevoegd voor Werk

Rapport van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen/Stichting Innovatie & Arbeid,
Wetstraat 34-36, 1040 Brussel - W www.serv.be/stichting - T +32 2 209 01 11 - E info@serv.be

Bij gebruik van gegevens en informatie uit dit rapport wordt een correcte bronvermelding op prijs
gesteld.

Publicatiedatum   april 2024

Contactpersoon	Ria Bourdeaud'hui	rbourdeaudhui@serv.be
	Miet Lamberts	mlamberts@serv.be
	Stefanie Notebaert	snotebaert@serv.be
	Stephan Vanderhaeghe	svanderhaeghe@serv.be

Inhoud

Samenvatting	4
Inleiding	6
1. Methodologie	7
1.1 Beschrijving van de steekproef	7
1.2 Overzicht van de indicatoren	7
1.3 Analyse	9
2. Werkstress	17
2.1 Verschillen tussen deelgroepen	17
2.2 Kenmerken van de arbeidssituatie	21
2.3 Risicoprofiel 'werkstress'	23
3. Motivatie	25
3.1 Verschillen tussen deelgroepen	25
3.2 Kenmerken van de arbeidssituatie	29
4. Leermogelijkheden	32
4.1 Verschillen tussen deelgroepen	32
4.2 Kenmerken van de arbeidssituatie	36
4.3 Risicoprofiel 'leermogelijkheden'	37
5. Werk-privébalans	37
5.1 Verschillen tussen deelgroepen	37
5.2 Kenmerken van de arbeidssituatie	41
5.3 Risicoprofiel 'werk-privébalans'	44
Referentielijst	46
Lijst met figuren en tabellen	47

Samenvatting

In dit rapport wordt onderzocht in welke mate de werkbaarheidsknelpunten samenhangen met de arbeidssituatie van zelfstandige ondernemers. Er zijn in de Vlaamse werkbaarheidsmonitor voor zelfstandige ondernemers vier werkbaarheidsknelpunten gedefinieerd: werkstressklachten, motivatieproblemen, onvoldoende leermogelijkheden en problemen in de werk-privécombinatie. Vijf kenmerken van de arbeidssituatie werden als werkbaarheidsrisico onderzocht: werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie, fysieke arbeidsomstandigheden en aantal gewerkte uren. De analyse gebeurt onder controle van de relevante achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, gezinssituatie, opleidingsniveau, sector, ondernemingsomvang, anciënniteit, toekomstig niveau activiteit) en met behulp van de techniek van logistische regressie. Deze werkwijze laat toe het zuivere (risico-)effect van een specifiek kenmerk van de arbeidssituatie in te schatten.

37,8% van de zelfstandige ondernemers worden in 2023 geconfronteerd met **werkstressklachten**. Uit de analyse blijkt dat de vijf onderzochte werkbaarheidsrisico's de kans op werkstressklachten verhogen, maar dat werkdruk het meest ernstige risico vormt. Bij zelfstandige ondernemers die onder hoge werkdruk presteren, is de kansverhouding 'problematisch/niet-problematisch' voor werkstress meer dan drie keer (odds ratio 3,75) deze van de zelfstandige ondernemers met acceptabele werkdruk. Ook emotionele belasting vormt een belangrijk risico voor werkstress; emotioneel belastend werk zorgt voor een verdubbeling (odds ratio 2,18) van de kans op het ontwikkelen van werkstressklachten.

9,9% van de zelfstandige ondernemers heeft in 2023 te kampen met **motivatieproblemen**. Opnieuw blijkt uit de analyse dat de vijf onderzochte werkbaarheidsrisico's de kans op motivatieproblemen verhogen. Routinematig werk vormt hiervoor het belangrijkste werkbaarheidsrisico. Bij zelfstandige ondernemers met routinematig werk is de kansverhouding 'problematisch/niet-problematisch' voor motivatie vijf keer (odds ratio 5,03) deze van zelfstandige ondernemers die een voldoende gevarieerd takenpakket hebben. Ook hoge werkdruk verhoogt het risico op motivatieproblemen; de kansverhouding 'problematisch/niet-problematisch' voor motivatie van zelfstandige ondernemers met een hoge werkdruk is meer dan twee keer (odds ratio 2,42) deze van de zelfstandige ondernemers voor wie de werkdruk acceptabel is. Dit is ook zo voor emotioneel belastend werk (odds ratio 2,14).

2,7% van de zelfstandige ondernemers heeft onvoldoende **leermogelijkheden**. Van de vijf onderzochte werkbaarheidsrisico's vormt enkel routinematig

werk een risico voor problemen met leermogelijkheden. Bij zelfstandige ondernemers in arbeidssituaties met onvoldoende taakvariatie is de kansverhouding 'problematisch/niet-problematisch' voor leermogelijkheden meer dan 10 keer (odds ratio 10,75) deze van collega's in arbeidssituaties met voldoende taakvariatie.

29,8% van de zelfstandige ondernemers kampt met problemen in de **werk-pri-vécombinatie**. Uit de analyse blijkt dat vier van de vijf getoetste kenmerken significant zijn in het multivariate model; routinematig werk blijkt geen significant risico te vormen. Hoge werkdruk vormt het belangrijkste risico: zelfstandige ondernemers die onder hoge werkdruk presteren hebben een kansverhouding die vier keer hoger ligt (odds ratio 4,04). Maar ook lange werkweken (odds ratio 2,42) en emotionele belasting (odds ratio 2,35) dragen hiertoe sterk bij (verdubbeling van de kansverhouding).

Inleiding

Werkbaar werk is werk waarvan je niet overspannen of ziek wordt, dat boeiend en motiverend is, kansen biedt op bijblijven/bijleren en voldoende ruimte laat voor gezin en privéleven. Dit wordt door een grootschalige en herhaaldelijke schriftelijke peiling bevestigd bij werknemers en zelfstandige ondernemers, namelijk de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor.

In dit rapport wordt voor de zelfstandige ondernemers onderzocht in welke mate werkbaar werk samenhangt met risico's in hun arbeidssituatie.

Werkbaar werk wordt geoperationaliseerd aan de hand van vier mogelijke *werkbaarheidsknelpunten*: werkstress (psychische vermoeidheid), motivatie (welbevinden in het werk, werkbetrokkenheid), leermogelijkheden en werk-privébalans. We berekenen daarbij het aandeel zelfstandige ondernemers dat respectievelijk werkstressklachten, motivatieproblemen, onvoldoende leermogelijkheden en een onevenwicht in de werk-privécombinatie rapporteert. In 2023 bedraagt dit aandeel:

- 37,8% voor werkstressklachten
- 9,9% voor motivatieproblemen
- 2,7% voor onvoldoende leermogelijkheden
- 29,8% voor problemen in de werk-privécombinatie

Het aandeel zelfstandige ondernemers dat werkstressklachten rapporteert, is ten aanzien van 2007 nagenoeg gelijk gebleven. Dit is ook zo voor motivatieproblemen. Het aandeel zelfstandige ondernemers dat zich in een problematische situatie bevindt op het vlak van leermogelijkheden en werk-privécombinatie is afgenomen in 2023 t.o.v. de nulmeting in 2007.

Voorliggend rapport gaat verder dan de beschrijvende (bivariate) analyse, gepubliceerd in het basisrapport 2023 voor zelfstandige ondernemers (Bourdeaud'hui, Lamberts, Notebaert, Vanderhaeghe, 2023). Er wordt aan de hand van multivariate techniek gezocht naar de samenhang tussen de vier werkbaarheidsknelpunten en de kenmerken van de arbeidssituatie. Er zijn vijf *kenmerken van de arbeidssituatie* opgenomen in de analyse: werkdruk, emotionele belasting, taakvariëteit, fysieke arbeidsomstandigheden en aantal gewerkte uren. Deze multivariate analyse geeft een antwoord op de vraag: "in welke mate vormen de kenmerken van de arbeidssituatie elk op zich een risico voor een bepaald werkbaarheidsknelpunt?". Hierbij wordt rekening gehouden met een aantal achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, sector,...) om zo het 'zuivere' (risico-)effect van de kenmerken van de arbeidssituatie op de werkbaarheidsknelpunten te kunnen vatten.

Het rapport bestaat uit vijf delen. Het eerste deel beschrijft de methodologie. Delen twee tot vijf zijn thematisch gerubriceerd naar de vier werkbaarheidsknelpunten.

De methodologie en een beschrijvende data-analyse van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor voor zelfstandige ondernemers, zijn uitgebreid neergeschreven in verschillende publicaties, beschikbaar op de website www.werkbaarwerk.be.

1. Methodologie

Dit hoofdstuk beschrijft achtereenvolgens de steekproef, de relevante indicatoren van de werkbaarheidsbevraging en de werkwijze die voor de analyse van dit rapport werd gehanteerd.

1.1 Beschrijving van de steekproef

De gegevensverzameling voor de Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers (WBM-ZO) gebeurt op basis van een schriftelijke bevraging van een representatief staal van zelfstandige ondernemers. De gegevensverzameling gebeurt driejaarlijks sinds 2007, vanaf 2019 vierjaarlijks. Er zijn bij zelfstandige ondernemers reeds zes metingen uitgevoerd. De onderzoekspopulatie voor deze monitor voor zelfstandige ondernemers wordt als volgt afgebakend: zelfstandigen in hoofdberoep in de leeftijdsgroep 18-65 jaar met woonplaats in het Vlaamse Gewest, die in de vier weken voorafgaand aan de bevraging effectief arbeidsprestaties als zelfstandige ondernemer hebben geleverd.

1.2 Overzicht van de indicatoren

Werkbaarheid wordt in de Vlaamse werkbaarheidsmonitor geoperationaliseerd aan de hand van vier centrale indicatoren: werkstress (psychische vermoeidheid), motivatie (welbevinden in het werk), leermogelijkheden en werk-privébalans.

Tabel 1: Overzicht werkbaarheidsindicatoren

werkbaarheids- indicatoren	omschrijving
werkstress (psychische ver- moeidheid)	de mate waarin de door psychosociale arbeidsbelasting opgebouwde (mentale) vermoeidheid recuperabel is dan wel leidt tot spanningsklachten en verminderd functioneren <i>werkbaarheidsknelpunt: werkstressklachten</i>
motivatie (welbevinden in het werk)	de mate waarin werknemers door de aard van de job(inhoud) werkbetrokken zijn/blijven dan wel gedemotiveerd raken <i>werkbaarheidsknelpunt: motivatieproblemen</i>

leermogelijkheden de mate waarin werknemers door formele opleidingskansen en de dagdagelijkse ervaring op de werkplek hun competenties al dan niet op peil kunnen houden en verder ontwikkelen i.f.v. hun inzetbaarheid op langere termijn

werkbaarheidsknelpunt: onvoldoende leermogelijkheden

werk-privébalans de mate waarin de taakeisen in de werksituatie al dan niet belemmerende effecten hebben op de handelingsmogelijkheden in de 'thuis' situatie

werkbaarheidsknelpunt: problemen in de werk-privécombinatie

De werkbaarheidsmonitor beoordeelt niet enkel in welke mate jobs werkbaar zijn voor de betrokken zelfstandige ondernemers, maar registreert ook een aantal achterliggende risicofactoren. Daartoe werden voor de zelfstandige ondernemers vier risico-indicatoren ontwikkeld: werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie (afwisseling in het werk) en (belastende fysieke) arbeidsomstandigheden. Voor de analyses in dit rapport wordt ook het aantal gewerkte uren meegenomen als risico-kenmerk van de arbeidssituatie van zelfstandige ondernemers.

Tabel 2: Overzicht van de risico-indicatoren

risico-indicatoren	omschrijving
werkdruk	mate van arbeidsbelasting vanuit kwantitatieve taakeisen, zoals werkvolume, werktempo en deadlines <i>werkbaarheidsrisico: hoge werkdruk</i>
emotionele belasting	mate van arbeidsbelasting vanuit contactuele taakeisen zoals bij omgang met klanten (patiënten, leerlingen) of coördinatie-opdrachten <i>werkbaarheidsrisico: emotionele belastend werk</i>
taakvariatie	mate waarin de functie-inhoud een afwisselend takenpakket omvat en beroep doet op vaardigheden van werknemers <i>werkbaarheidsrisico: routinematig werk</i>
fysieke arbeidsomstandigheden	mate waarin werknemers blootgesteld worden aan fysieke inconvenianten in de werkomgeving en lichamelijke belasting <i>werkbaarheidsrisico: belastende arbeidsomstandigheden</i>
gewerkte uren	Gemiddeld aantal gewerkte uren per week <i>werkbaarheidsrisico: meer dan 50 uren per week</i>

Bij het rapporteren van de onderzoeksgegevens is zowel voor de werkbaarheidsindicatoren als de risico-indicatoren gebruik gemaakt van kengetallen. Kengetallen geven de omvang van de probleemgroep weer (hoeveel procent van de werknemers bevindt zich in een problematische situatie) en zijn gebaseerd op vooraf gespecificeerde grenswaarden (cut-offs). De techniek voor het vastleggen van deze grenswaarden is specifiek voor elk van de indicatoren en wordt uitgebreid beschreven in de nota methodologie (Bourdeaud'hui, Lamberts, Notebaert, Vanderhaeghe, 2024). Bij een problematische situatie spreken we in het geval van een werkbaarheidsindicator over een *werkbaarheidsknelpunt* en in het geval van een risico-indicator (kenmerk van de arbeidssituatie) over een *werkbaarheidsrisico*.

1.3 Analyse

Voor elk van de vier werkbaarheidsknelpunten wordt met behulp van de techniek van logistische regressie onderzocht welke kenmerken van de arbeidssituatie (werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie, fysieke arbeidsomstandigheden, aantal gewerkte uren) een rol spelen. Hierbij is rekening gehouden met (of gecontroleerd voor) een aantal achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, sector,...) om zo het 'zuivere' effect van de kenmerken van de arbeidssituatie op de werkbaarheidsknelpunten te kunnen vatten.

Doordat de afhankelijke variabelen –hier de verschillende werkbaarheidsknelpunten- dichotoom zijn (aandeel ‘niet-probleematisch’ versus aandeel ‘probleematisch’), kunnen we voor deze analyses gebruik maken van de techniek van logistische regressie. Het interessante bij deze analyse is dat zij odds ratio’s weergeeft die ons toelaten het belang van onafhankelijke variabelen -in dit geval van de verschillende werkbaarheidsrisico’s- op een eenvoudige manier te interpreteren.

Een odds is een kansverhouding ‘probleematisch/niet-probleematisch’ van een bepaalde deelpopulatie. Een odds ratio is een verhouding van twee odds die elk de kansverhouding ‘probleematisch/niet-probleematisch’ weergeven. Deze techniek laat bijvoorbeeld toe om, onder controle van alle andere variabelen, de kansverhouding van vrouwen met die van mannen (referentie, in de noemer) te vergelijken. Is de odds ratio significant groter dan 1, dan is er een grotere kansverhouding (meer risico) voor vrouwen dan voor mannen. Is de odds ratio significant kleiner dan 1, dan is er een kleinere kansverhouding (minder risico) voor vrouwen dan voor mannen. Verschilt de odds ratio niet significant van 1, dan kunnen we niet besluiten dat de kansverhouding voor mannen en voor vrouwen van elkaar verschilt.

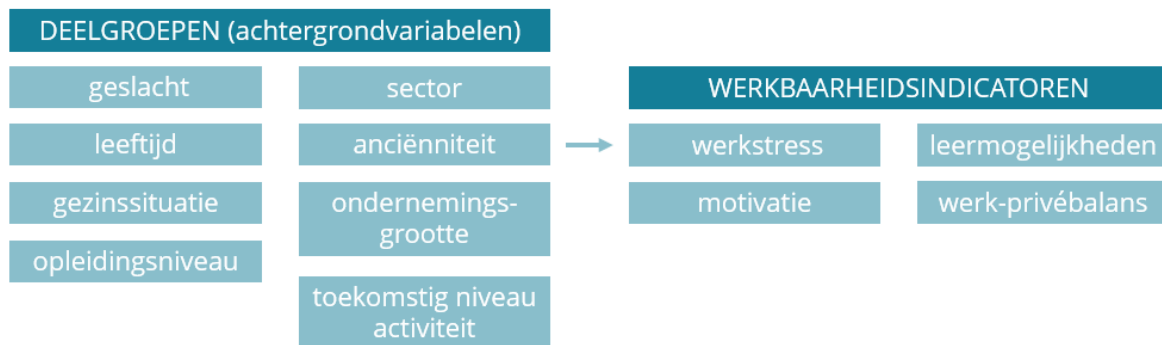
Voor de analyse voor elk van de vier werkbaarheidsknelpunten werd gebruik gemaakt van de **volledige databank 2007-2010-2013-2016-2019-2023**. De analyse is opgebouwd uit drie stappen die hieronder worden beschreven.

Stap 1: verschillen tussen deelgroepen (op basis van achtergrondvariabelen)

In deze stap wordt per werkbaarheidsknelpunt nagegaan in welke mate de achtergrondvariabelen (gecombineerd) een rol spelen.

De beschrijvende, bivariate analyse (Bourdeaud’hui, Lamberts, Notebaert, Vanderhaeghe, 2023) laat zien dat de prevalentie van de vier werkbaarheidsknelpunten voor de verschillende onderscheiden deelgroepen uiteenloopt. Zo blijken zelfstandige ondernemers met personeel vaker werkstressklachten te ervaren dan zelfstandige ondernemers zonder personeel. Of zien we dat kortgeschoolde zelfstandige ondernemers vaker een leerdeficit rapporteren in vergelijking met hun hoger geschoolde collega’s. Deze kennis wordt in het hier voorliggend rapport uitgebreid met een multivariate analyse. Deze analyse gaat na of de bevindingen uit de bivariate analyse al dan niet geldig blijven wanneer de informatie over de deelgroepen wordt gecombineerd (dus wanneer wordt gecontroleerd voor de andere achtergrondkenmerken). Bijvoorbeeld: zijn er verhoudingsgewijs toch meer mannen dan vrouwen met werkstressklachten als ook rekening gehouden wordt met o.a. de leeftijd, de sector en de gezinssituatie van de zelfstandige ondernemers?

Figuur 1: Overzicht deelgroepen

De achtergrondvariabelen -geslacht, leeftijd, gezinssituatie, sector, opleidingsniveau, organisatie-omvang, anciënniteit en toekomstig niveau van activiteit- zijn als onafhankelijke categorische variabelen opgenomen in het regressiemodel:¹

Tabel 33: Overzicht van de deelgroepen (categorieën)

Deelgroepen	categorieën
geslacht	man (referentie) vrouw
leeftijd	minder dan 30 jaar (referentie) 30-39 jaar 40-49 jaar 50-54 jaar 55 jaar en ouder
gezinssituatie	alleenstaand zonder kinderen (referentie) met partner zonder job, zonder kinderen met partner met job, zonder kinderen alleenstaand met kinderen met partner zonder job, met kinderen tweeverdieners met kinderen
sector	land- en tuinbouw handel bouw horeca vrije beroepen

¹ Voor zeven van de acht kenmerken fungeert één deelpopulatie als referentiegroep. De keuze van de referentiecategorie heeft bij logistische regressie geen invloed op de vaststelling of een achtergrondvariabele al dan niet significant is. Voor de achtergrondvariabele 'sector' is gekozen voor een vergelijking van de sector met het gewogen sectorgemiddelde. Op die manier wordt gecorrigeerd voor afwijkende scores voor omvangrijke sectoren (grote sectoren wegen op deze manier niet zwaarder dan kleine sectoren).

opleidingsniveau	transport, productie andere intellectuele diensten andere sectoren
	maximaal lager secundair (referentie) maximaal hoger secundair onderwijs hoger onderwijs
ondernemingsomvang	geen personeel (referentie) wel personeel
anciënniteit*	geen starters (referentie) starters
toekomstige niveau activiteit*	geen groeiers (referentie) sterke groeiers

Legende:

anciënniteit: starters (zelfstandige ondernemer die minder dan 3 jaar actief zijn als zelfstandige ondernemer) versus geen starters

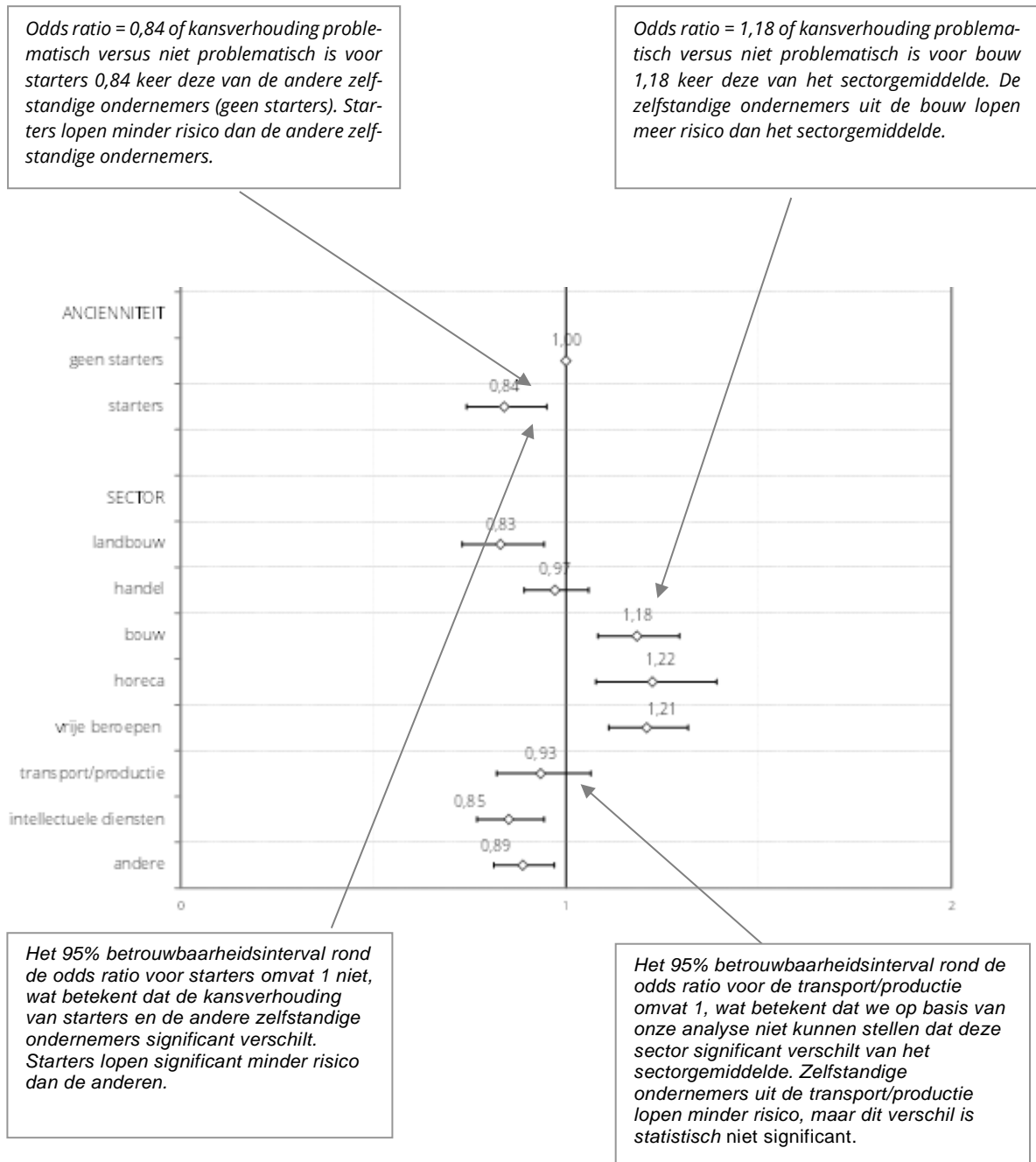
toekomstige niveau activiteit: sterke groeiers (ondernemers die in de nabije toekomst (3 à 5 jaar) een sterke groei of uitbreiding van de activiteit verwachten) versus geen sterke groeiers (incl. de groep die behoud of vermindering van activiteit verwacht)

sector: voor de achtergrondvariabele sector fungeert geen bepaalde sector als referentiecategorie maar is gekozen voor een vergelijking van de sector met het gewogen sectorgemiddelde.

Voor elk van de vier werkbaarheidsknelpunten is een dubbele regressieanalyse uitgevoerd. Via een logistische techniek (Method= Backward Stepwise (Likelihood Ratio)) wordt eerst nagegaan welke van de acht achtergrondvariabelen (+meting) significant zijn. De volgende stap is een logistische regressie (Method=Enter) met de significante achtergrondvariabelen. Het gepresenteerde model is het tweede model.

De resultaten van de multivariate logistische regressieanalyse werden zowel in tabelvorm als grafisch voorgesteld. Naast de odds ratio's zijn ook de 95% betrouwbaarheidsintervallen weergegeven.

Figuur 2: Leeswijzer figuur logistische regressie (werkstress)

Stap 2: kenmerken van de arbeidssituatie

In een tweede stap wordt nagegaan of de werkbaarheidsknelpunten verklaard kunnen worden door de kenmerken van de arbeidssituatie. Voor de analyse werden vijf kenmerken van de arbeidssituatie weerhouden; we stellen ons de vraag *in welke mate* werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie, fysieke arbeidsomstandigheden en aantal gewerkte uren elk op zich een rol spelen bij het ontstaan van werkbaarheidsknelpunten. Bij deze analyse is rekening gehouden met (of gecontroleerd voor) de verschillen tussen deelgroepen (achtergrondkenmerken).

Figuur 3: overzicht risico-indicatoren

De risico-indicatoren zijn als onafhankelijke categorische variabelen opgenomen in het regressie-model.

Voor elk van de vier werkbaarheidsknelpunten is opnieuw een dubbele regressieanalyse uitgevoerd. Via een logistische techniek (Method= Backward Stepwise (Likelihood Ratio)) wordt (1) eerst nagegaan welke van de vijf kenmerken van de arbeidssituatie significant zijn. Bij deze toetsing worden ook de acht achtergrondvariabelen (+ de variabele 'meting') opgenomen. De volgende stap is (2) een logistische regressie (Method=Enter) met de significante variabelen. Het gepresenteerde model is het tweede model.

De resultaten van de multivariate logistische regressieanalyse worden per werkbaarheidsknelpunt zowel in tabelvorm als grafisch voorgesteld. Naast de odds ratio's worden ook de 95% betrouwbaarheidsintervallen weergegeven.

Stap 3: risicoprofiel van de zelfstandige ondernemer

Om de werkbaarheidsproblematiek in beeld te brengen wordt voor twee van de vier werkbaarheidsknelpunten (nl. voor werkstress en werk-privébalans) een profiel uitgetekend dat het differentieel belang aanduidt van de onderscheiden werkbaarheidsrisico's. Dit gebeurt door per werkbaarheidsknelpunt de voorspellende kracht van het werkbaarheidsrisico (de *odds ratio* uit het

regressiemodel van stap 2) te combineren met de *frequentie* van het voorkomen van het werkbaarheidsrisico.

Het belang van een werkbaarheidsrisico voor een werkbaarheidsknelpunt hangt immers samen met de *omvang* van het werkbaarheidsrisico (aandeel problematisch) enerzijds en met de *impact* (sterkte van het effect of mate van bijdrage tot de problematiek) anderzijds. Een voorbeeld: hoge werkdruk is een ernstig probleem voor werkstressklachten omdat het risico 'hoge werkdruk' bij een groot deel van de zelfstandige ondernemers voorkomt en bovendien de kans op werkstressklachten aanzienlijk doet toenemen.

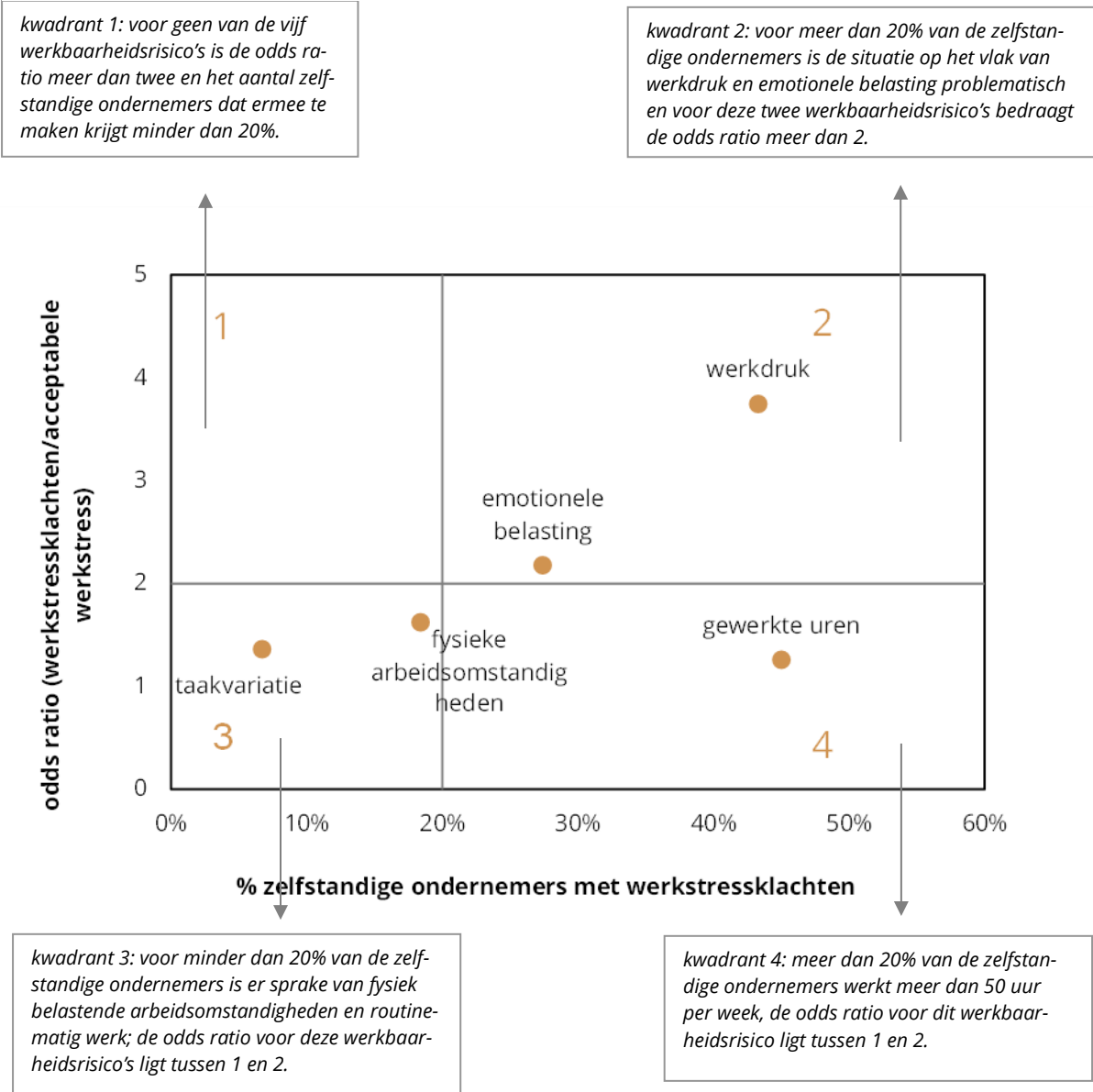
De resultaten van deze analyse worden grafisch voorgesteld in een spreidingsdiagram met vier kwadranten:

- kwadrant 1: voor $\leq 20\%$ van de zelfstandige ondernemers is het kenmerk van de arbeidssituatie problematisch (lage frequentie) en de odds ratio bedraagt meer dan 2 (hoge odds ratio)
- kwadrant 2: voor $>20\%$ van de zelfstandige ondernemers is het kenmerk van de arbeidssituatie problematisch (hoge frequentie) en de odds ratio bedraagt meer dan 2 (hoge odds ratio)
- kwadrant 3: voor $\leq 20\%$ van de zelfstandige ondernemers is het kenmerk van de arbeidssituatie problematisch (lage frequentie) en de odds ratio bedraagt minder dan 2 (lage odds ratio)
- kwadrant 4: voor $>20\%$ van de zelfstandige ondernemers is het kenmerk van de arbeidssituatie problematisch (hoge frequentie) en de odds ratio bedraagt minder dan 2 (lage odds ratio)

Het is duidelijk dat de werkbaarheidsrisico's die voorkomen in het kwadrant 2 het meest ernstig zijn en deze uit het kwadrant 3 het minst. Voor kwadrant 1 en 4 is het moeilijk om een rangorde aan te geven. Het gaat telkens over werkbaarheidsrisico's die ofwel door hun hoge odds ratio ofwel door hun hoge frequentie als ernstig kunnen beschouwd worden.

Omdat het aandeel zelfstandige ondernemers dat kampt met motivatieproblemen in het werk of met problematisch leermogelijkheden zeer beperkt is, wordt voor deze werkbaarheidsknelpunten het risicoprofiel niet visueel voorgesteld.

Figuur 4: Leeswijzer figuur risicoprofiel werkstress

2. Werkstress

In 2023 rapporteert 37,8% van de zelfstandige ondernemers werkstressklachten. Deze zelfstandige ondernemers moeten abnormaal lang recupereren van hun arbeidsprestaties en lopen daardoor een verhoogd risico op gezondheidsproblemen. Ten opzichte van 2007 is het aandeel van de zelfstandige ondernemers met werkstressklachten ongewijzigd gebleven.

In onderstaande analyses wordt ingezoomd op verschillen tussen deelgroepen en wordt vervolgens nagegaan of werkstressklachten kunnen verklaard worden door risico's in de arbeidssituatie. Tot slot wordt een risicoprofiel voor werkstress geschetst.

2.1 Verschillen tussen deelgroepen

De multivariate analyse voor verschillen tussen de deelgroepen leert dat van de acht getoetste variabelen er vijf significant: leeftijd, opleidingsniveau, ondernemingsomvang, anciënniteit en sector. Geslacht, gezinssituatie en toekomstig niveau van activiteit zijn niet significant. Deze variabelen zijn niet opgenomen in het model.

De resultaten van de analyse zijn opgenomen in tabel 4. Een grafische voorstelling is te vinden in figuur 5.

Tabel 4: Deelgroepen en werkstress, odds ratio's, 2007-2023

logistische regressie werkstressklachten versus acceptabele werkstress		
deelgroepen	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
leeftijd		
- 30 j.	R	
30 - 39 j.	0,94	0,81 - 1,09
40 - 49 j.	0,88	0,76 - 1,02
50 - 54 j.	0,81**	0,69 - 0,95
55 + j.	0,62***	0,53 - 0,73
opleidingsniveau		
lager secundair	R	
hoger secundair	0,92	0,82 - 1,03
hoger onderwijs	0,83**	0,74 - 0,93
organisatieomvang		
geen personeel	R	
wel personeel	1,34***	1,25 - 1,44
anciënniteit		
geen starter	R	
starters	0,84**	0,74 - 0,95
sector		
landbouw	0,83**	0,73 - 0,94
handel	0,97	0,89 - 1,06
bouw	1,18***	1,08- 1,29
horeca	1,22**	1,08- 1,39
vrije beroepen	1,21***	1,11 - 1,32
transport/productie	0,93	0,82 - 1,06
intellectuele diensten	0,85**	0,77 - 0,94
andere	0,89**	0,81 - 0,97

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2023

R = referentiegroep; * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Modelfit: chi-square=249.749, df=20, sig<0,001, N=14.335

Leeswijzer: De kansverhouding 'werkstressklachten problematisch/niet-problematisch' voor de zelfstandige ondernemers met personeel is 1,34 keer deze kansverhouding van de zelfstandige ondernemers zonder personeel. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 1,25-1,44

Ten opzichte van de min 30 jarigen is enkel voor de 50+-ers de kans op stressklachten significant lager (en dit onder controle van de andere achtergrondkenmerken), voor de andere leeftijdscategorieën is er geen significant verschil.

De odds ratio voor ondernemingsomvang is significant positief. Dit betekent dat zelfstandige ondernemers met personeel een hogere kans hebben op werkstressklachten dan zelfstandige ondernemers zonder personeel.

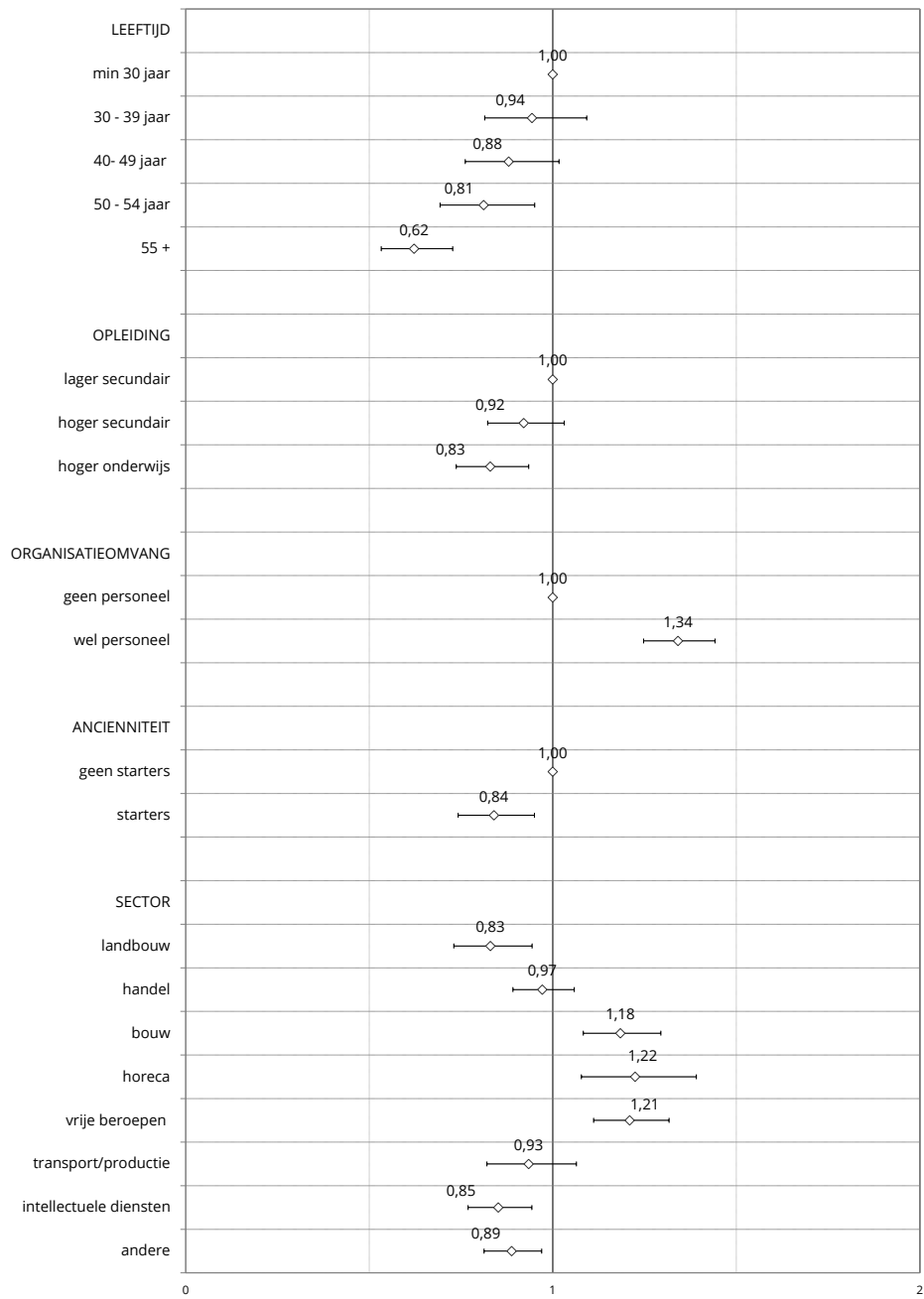

Ook sector en de anciënniteit van de onderneming spelen een rol. Zo hebben zelfstandige ondernemers uit de bouw, de horeca en de vrije beroepen, in vergelijking met het gewogen sectormiddelste, significant meer kans op werkstressklachten; zelfstandige ondernemers uit de landbouw en de intellectuele diensten minder.

Startende zelfstandige ondernemers hebben significant minder kans op werkstressklachten dan zij die reeds langer dan 3 jaar actief zijn.

De variabele 'meting' (niet opgenomen in de tabel en figuur) is in dit model enkel significant voor 2023 (referentie 2007, odds 1,19 (1,04-1,37)). Dit betekent dat we enkel voor de meting 2023 kunnen besluiten dat er ten aanzien van 2007 sprake is van een toename van het aandeel zelfstandige ondernemers met werkstressklachten, en dit onder controle van eventuele evoluties in de achtergrondvariabelen.

Figuur 3: Deelgroepen en werkstress, odds ratio's, 2007-2023

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers, 2007-2023
 Leeswijzer: zie Figuur 2

2.2 Kenmerken van de arbeidssituatie

In het tweede deel van de analyse worden de kenmerken van de arbeidssituatie gerelateerd aan werkstress. In de analyse worden de verschillen tussen deelgroepen onder controle gehouden². Uit de analyse blijkt dat alle vijf getoetste kenmerken van de arbeidssituatie significant blijken in het multivariate model, en dat dus elk kenmerk een werkbaarheidsrisico vormt.

De resultaten van de analyse zijn opgenomen in tabel 5. Een grafische voorstelling is te vinden in figuur 6.

Tabel 5: Werkbaarheidsrisico's en werkstress, odds ratio's, 2007-2023

logistische regressie werkstressklachten versus acceptabele werkstress		
kenmerken van de arbeidssituatie	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
werkdruk		
geen hoge werkdruk	R	
hoge werkdruk	3,75***	3,45 - 4,06
emotionele belasting		
geen emotioneel belastend werk	R	
emotioneel belastend werk	2,18***	1,99 - 2,38
taakvariatie		
voldoende taakvariatie	R	
onvoldoende taakvariatie	1,36***	1,18 - 1,58
fysiek arbeidsomstandigheden		
geen belastende arbeidsomstandigheden	R	
belastende arbeidsomstandigheden	1,62***	1,46 - 1,81
gewerkte uren		
maximaal 50 uur	R	
meer dan 50 uur	1,26***	1,16 - 1,37

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2023

R = referentiegroep; * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Modelfit: chi-square: 2198,967 df=25, sig<.001, N=13.257

Leeswijzer: De kansverhouding werkstress' problematisch/niet-problematisch voor zelfstandige ondernemers in een arbeidssituatie met hoge werkdruk is 3,75 keer deze kansverhouding van de zelfstandige ondernemers in een arbeidssituatie met een acceptabele werkdruk. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 3,45 - 4,06.

De analyse 'werkstressklachten versus acceptabele werkstress' laat de hoogste odds ratio zien voor werkdruk, nl. 3,75. Dit betekent dat bij zelfstandige ondernemers die presteren onder hoge

² In dit model voor werkstress zijn de achtergrondvariabelen geslacht, leeftijd, sector, opleidingsniveau en niveau van toekomstig activiteit significant. De andere (niet significante) achtergrondvariabelen werden niet opgenomen in het model. De variabele 'meting' is significant en werd opgenomen in het model.

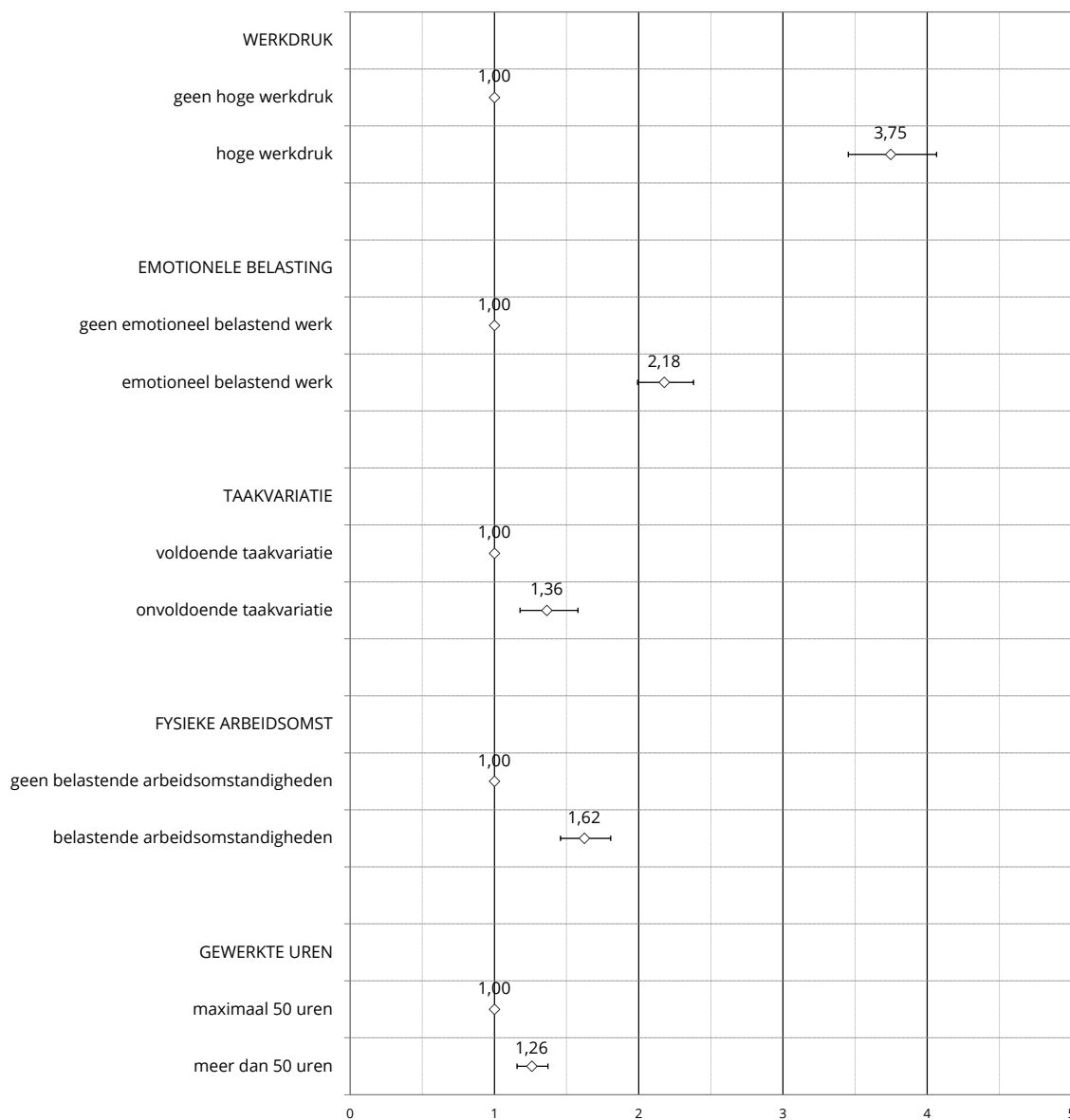
werkdruk de kansverhouding (problematisch versus niet-problematisch) bijna vier keer deze van collega's in arbeidssituaties met een acceptabele werkdruk is. Het gaat hier om het zogenoemde 'zuivere effect' omdat de andere voorspellers in het model (verschillen tussen deelgroepen (achtergrondkenmerken) en de overige vier kenmerken van de arbeidssituatie (werkbaarheidsrisico's)) onder controle gehouden worden in de analyse. De odds ratio voor emotioneel belastend werk komt in rangorde op de tweede plaats. De kansverhouding van zelfstandige ondernemers met emotioneel belastend werk is ongeveer twee keer deze van zelfstandige ondernemers die geen emotioneel belastend werk hebben. Lagere odds ratio's gelden voor taakvariatie, fysieke arbeidsomstandigheden en aantal gewerkte uren.

Uit de analyse bleek dat de factor 'meting' (niet opgenomen in tabel en figuur) een verklarende factor is voor werkstressklachten; ten aanzien van 2007 wijkt 2023 significant af. Voor alle andere meetmomenten - 2010, 2013, 2016, 2019 - is de kans op werkstressklachten - onder controle van de achtergrondvariabelen én de risicofactoren in de arbeidssituatie - niet afwijkend t.o.v. 2007³. M.a.w. bij gelijkblijvende verhouding man/vrouw, dezelfde leeftijdsverdeling, dezelfde werkdruk enz. is het aandeel met werkstressklachten in 2023 met een odds ratio van 1,2 iets hoger dan in 2007.

---

³ Referentie 2007, odds ratio 2023=1,20 (1,03-1,40). Dat de 'meting' als variabele significant is betekent dat één of meerdere factoren die niet opgenomen zijn in het model een rol spelen om het verschil tussen 2007 en 2023 op het vlak van werkstress te verklaren.

Figuur 4: Werkbaarheidsrisico's en werkstress, odds ratio's, 2007-2023

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers, 2007-2023
 Leeswijzer: zie Figuur 2

2.3 Risicoprofiel 'werkstress'

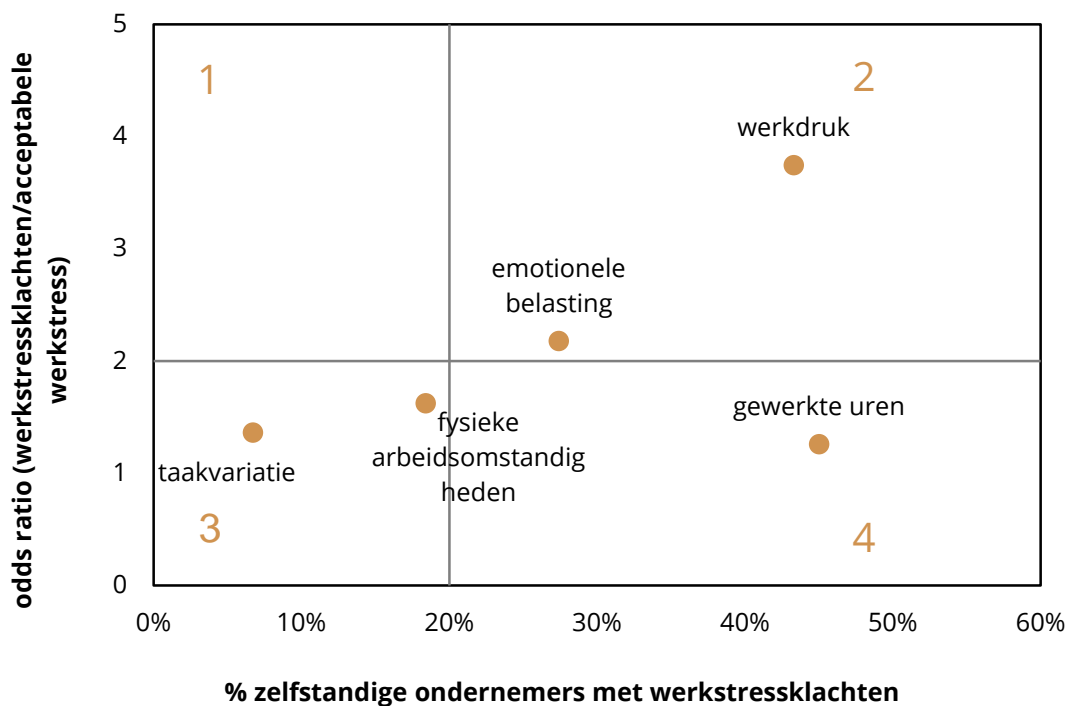
Door de informatie (odds ratio's voor werkbaarheidsrisico's op basis van de dataset 2007-2023) uit de multivariate analyse samen te brengen met frequentiegegevens (% van zelfstandige ondernemers dat in 2023 geconfronteerd wordt met een bepaald werkbaarheidsrisico) wordt voor de zelfstandige ondernemers een profiel uitgetekend dat schematisch de ernst van de werkbaarheidsrisico's ten aanzien van werkstress in beeld brengt. In het profiel worden vier groepen (kwadranten in de figuur) onderscheiden:

- hoge odds ratio (> 2) en lage frequentie (<= 20%): kwadrant 1

- hoge odds ratio (> 2) en hoge frequentie (> 20%): kwadrant 2
- lage odds ratio (< 2) en lage frequentie (<= 20%): kwadrant 3
- lage odds ratio (< 2) en hoge frequentie (> 20%): kwadrant 4

Figuur 5: Werkbaarheidsrisico's voor werkstress, odds ratio's (2007-2023) en % (2023)

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers, 2007-2023
 Leeswijzer: zie Figuur 4

Kwadrant 1 bevat geen werkbaarheidsrisico's.

Emotionele belasting en werkdruk zijn de twee belangrijkste werkbaarheidsrisico's (**kwadrant 2**). Beide komen én vaak voor én verhogen aanzienlijk de kans op werkstressklachten. Van alle zelfstandige ondernemers werkt 43,3% onder hoge werkdruk en heeft meer dan één op vier (27,4%) emotioneel belastend werk. Voor beide werkbaarheidsrisico's is de odds ratio hoger dan 2.

In het **kwadrant 3** situeert zich het werkbaarheidsrisico taakvariatie. Van de zelfstandige ondernemers heeft een kleine minderheid, namelijk 6,7%, onvoldoende taakvariatie. Voor deze zelfstandige ondernemers is de kansverhouding voor problemen met werkstress 1,4 keer deze van zelfstandige ondernemers met voldoende taakvariatie. Ook het werkbaarheidsrisico fysieke belastende arbeidsomstandigheden bevindt zich in het derde kwadrant. Van de zelfstandige ondernemers werkt 18,4% in fysiek belastende arbeidsomstandigheden. Voor deze zelfstandige ondernemers is de kansverhouding voor problemen met werkstress 1,6 keer deze van zelfstandige ondernemers die niet onder fysiek belastende arbeidsomstandigheden moeten werken.

'Meer dan 50 uur werken per week' bevindt zich in **kwadrant 4**. Meer dan 50 uur per week werken is een werkbaarheidsrisico dat bij bijna de helft (45,0%) van de zelfstandige ondernemers voorkomt en dat de kans op werkstressklachten verhoogt, zonder dat er evenwel sprake is van een verdubbeling van de kansverhouding (odds ratio voor aantal gewerkte uren is 1,3).

3. Motivatie

Voor 9,9% van de zelfstandige ondernemers is in 2023 de situatie op het vlak van motivatie problematisch. Zij ervaren hun werk niet (langer) als boeiend en zijn minder intrinsiek gemotiveerd bij de normale taakuitvoering. Ten opzichte van 2007 is dit aandeel stabiel gebleven. Toen was voor 8,2% van de zelfstandige ondernemers de situatie op het vlak van motivatie problematisch.

In de onderstaande analyses wordt ingezoomd op verschillen tussen deelgroepen en wordt vervolgens nagegaan of motivatieproblemen verklaard kunnen worden door risico's in de arbeidssituatie.

3.1 Verschillen tussen deelgroepen

De multivariate analyse voor de verschillen tussen de deelgroepen leert dat zeven getoetste variabelen significant zijn. Enkel de variabele 'anciënniteit' blijkt niet significant en is niet opgenomen in het model.

De resultaten van de analyse zijn opgenomen in tabel 6. Een grafische voorstelling is te vinden in figuur 8.

Tabel 6: Deelgroepen en motivatie, odds ratio's, 2007-2023

logistische regressie motivatieproblemen versus voldoende motivatie		
deelgroepen	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
geslacht		
man	R	
vrouw	0,84*	0,73 - 0,97
leeftijd		
- 30 j.	R	
30 - 39 j.	1,14	0,86 - 1,51
40 - 49 j.	1,24	0,95 - 1,63
50 - 54 j.	1,18	0,89 - 1,56
55 + j.	0,85	0,64 - 1,13
opleidingsniveau		
lager secundair	R	
hoger secundair	0,73***	0,61 - 0,88
hoger onderwijs	0,79*	0,65 - 0,96
organisatieomvang		
geen personeel	R	
wel personeel	1,20**	1,06 - 1,36
toekomstig niveau van activiteit		
geen sterke groei	R	
sterke groei	0,41***	0,31 - 0,54
gezinssituatie		
alleenstaande, geen kinderen	R	
met partner geen job, geen kinderen	1	0,71 - 1,39
met partner met job, geen kinderen	0,83	0,67 - 1,03
alleenstaande met kinderen	1,09	0,79 - 1,50
met partner geen job, met kinderen	1,03	0,75 - 1,39
tweeverdieners met kinderen	0,76**	0,62 - 0,93
sector		
landbouw	0,87	0,70 - 1,08
handel	1,17*	1,02 - 1,35
bouw	0,81*	0,69 - 0,96
horeca	1,68***	1,39 - 2,02
vrije beroepen	0,83*	0,71 - 0,97
transport/productie	1,13	0,91 - 1,39
intellectuele diensten	0,79**	0,66 - 0,94
andere	0,98	0,84 - 1,14

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers, 2007-2023

R = referentiegroep; * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Modelfit : chi-square: 178,797, df=26, sig<.001, N=13.228

Leeswijzer: De kansverhouding 'problematisch/niet-problematisch' is voor sterke groeiers 0,41 keer deze van de andere zelfstandige ondernemers. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 0,31-0,54.

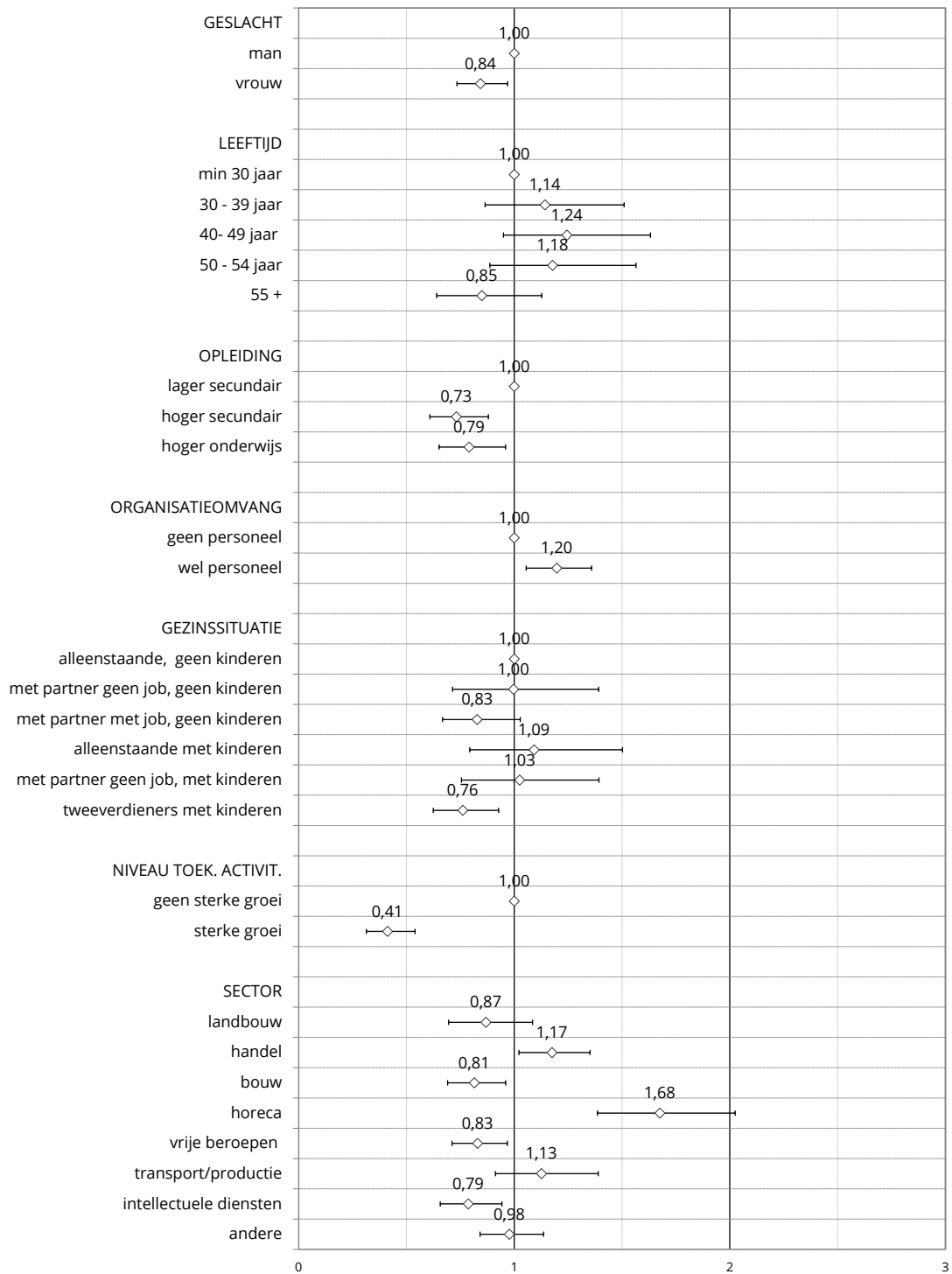
Vrouwen hebben ten aanzien van mannen minder risico op motivatieproblemen. Dit geldt ook voor zelfstandige ondernemers met een diploma hoger (secundair) onderwijs ten aanzien van degenen met maximaal een diploma lager secundair onderwijs. Tweeverdieners met kinderen hebben een kleinere kans op motivatieproblemen, vergeleken met alleenstaande zelfstandige ondernemers zonder kinderen.

Zelfstandige ondernemers die een sterke groei verwachten, hebben minder risico op motivatieproblemen dan hun collega's die geen sterke groei vooropstellen. Zelfstandige ondernemers met personeel hebben daarentegen meer kans op motivatieproblemen wanneer we vergelijken met de zelfstandige ondernemers zonder personeel.

Bij de sectoren zien we afwijkende scores voor de bouw, de vrije beroepen en de intellectuele diensten (minder kans op motivatieproblemen in vergelijking met het gewogen sectorgemiddelde) en voor de horeca en handel (meer kans op motivatieproblemen in vergelijking met het gewogen sectorgemiddelde).

De variabele 'meting' (niet opgenomen in tabel en figuur) is in dit model significant voor 2019 (referentie 2007: odds ratio 1,45 (1,17-1,80) en 2023 (referentie 2007: odds ratio 1,39 (1,09-1,77)). Dit betekent dat we enkel voor de metingen 2019 en 2023 kunnen besluiten dat er ten aanzien van 2007 sprake is van een stijging van het aandeel zelfstandige ondernemers met motivatieproblemen, en dit onder controle van eventuele evoluties in de achtergrondvariabelen.

Figuur 6: Deelgroepen en motivatie in het werk, odds ratio's, 2007-2023

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2023
 Leeswijzer: zie Figuur 2

3.2 Kenmerken van de arbeidssituatie

In een tweede stap worden de kenmerken van de arbeidssituatie gerelateerd aan motivatie. In de analyse worden de verschillen tussen deelgroepen onder controle gehouden⁴. Uit de analyse blijkt dat alle vijf getoetste kenmerken van de arbeidssituatie significant blijken in het multivariate model, en dus elk op zich een werkbaarheidsrisico vormen.

De resultaten van de analyse zijn opgenomen in tabel 7. Een grafische voorstelling is te vinden in figuur 9.

Tabel 7: Werkbaarheidsrisico's en motivatie, odds ratio's, 2007-2023

logistische regressie motivatieproblemen versus voldoende motivatie		
kenmerken van de arbeidssituatie	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
Werkdruk		
geen hoge werkdruk	R	
hoge werkdruk	2,42***	2,11- 2,79
Emotionele belasting		
geen emotioneel belastend werk	R	
emotioneel belastend werk	2,14***	1,86 - 2,46
Taakvariatie		
voldoende taakvariatie	R	
onvoldoende taakvariatie	5,03***	4,25 - 5,97
fysiek arbeidsomstandigheden		
geen belastende arbeidsomstandigheden	R	
belastende arbeidsomstandigheden	1,40***	1,19 - 1,65
gewerkte uren		
maximaal 50 uur	R	
meer dan 50 uur	0,68***	0,60 - 0,79

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2023

R = referentiegroep; * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Modelfit: chi-square: 808.854, df=30, sig<,001, N=12.960

Leeswijzer: De kansverhouding (problematisch/niet-problematisch) voor zelfstandige ondernemers met een hoge werkdruk is meer dan 2,42 keer deze van de zelfstandige ondernemers in een arbeidssituatie met acceptabele werkdruk. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 2,11 – 2,79

De analyse 'problematisch/niet problematisch' toont de hoogste 'odds ratio' -of het hoogste risico op motivatieproblemen- voor onvoldoende taakvariatie (of het hebben van routinematig werk).

⁴ In dit model voor motivatie zijn de achtergrondvariabelen geslacht, leeftijd, toekomstverwachtingen, gezinssituatie, opleidingsniveau en sector significant. De andere (niet significante) achtergrondvariabelen werden niet opgenomen in het model. De variabele 'meting' is wel significant en werd meegenomen.

Bij zelfstandige ondernemers met onvoldoende taakvariatie is de kansverhouding ongeveer vijf keer deze van collega's met voldoende taakvariatie. Het gaat hier om het zogenoemde 'zuivere effect' omdat de andere voorspellers in het model (verschillen tussen deelgroepen en de overige werkbaarheidsrisico's) onder controle gehouden worden in de analyse.

Hoge werkdruk komt op de tweede plaats als risicofactor voor motivatieproblemen. De kansverhouding van zelfstandige ondernemers die presteren onder hoge werkdruk t.o.v. van deze van de zelfstandige ondernemers die niet onder hoge werkdruk presteren, is ruim het dubbel. Ook voor emotioneel belastend werk zien we dat de kansverhouding het dubbel is voor zelfstandige ondernemers met emotioneel belastend werk ten opzichte van hun collega's.

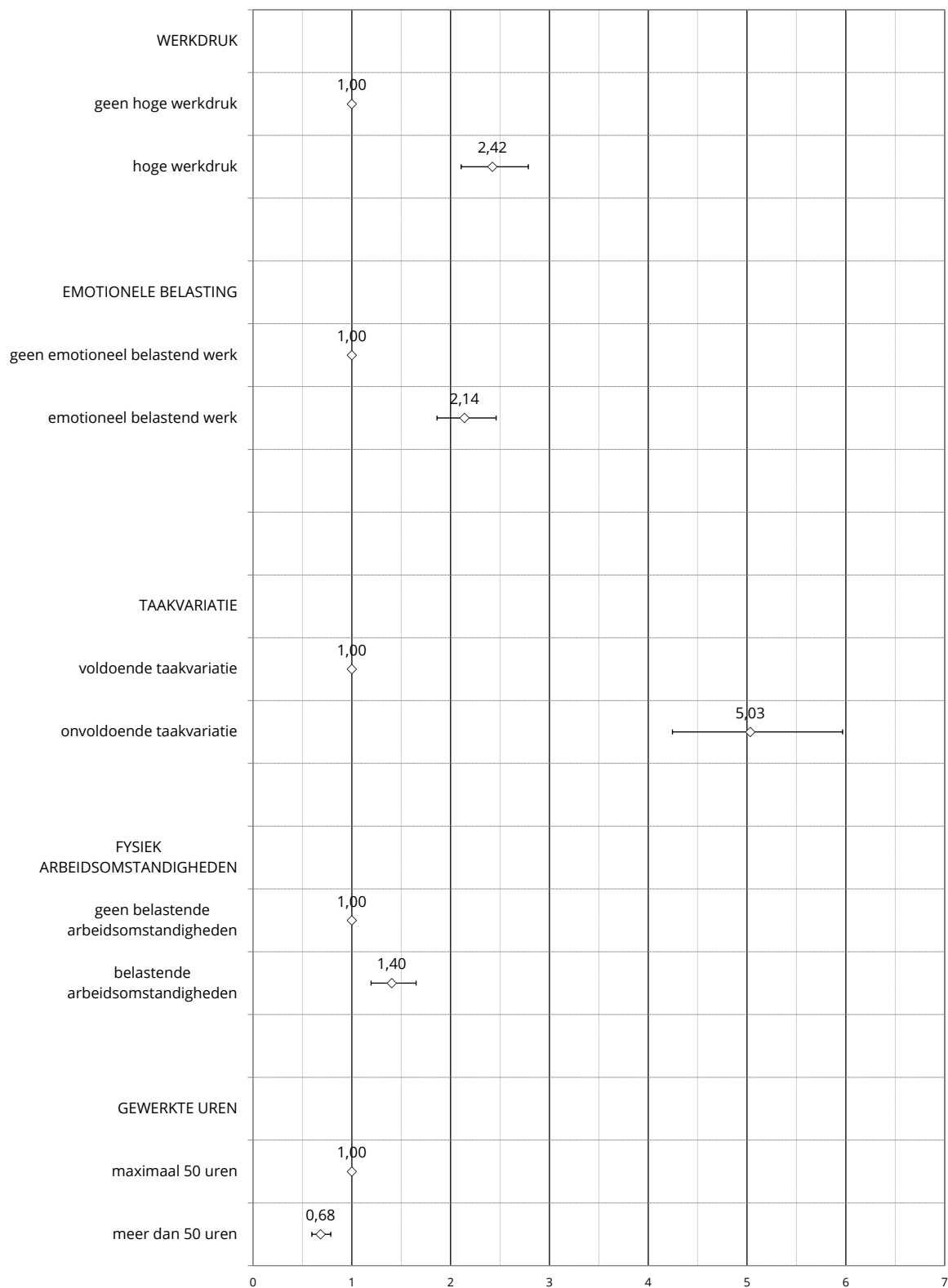
De kansverhouding van zelfstandige ondernemers die meer dan 50 uur per week werken is lager dan deze van de zelfstandige ondernemers die maximaal 50 uur per week werken.

Uit de analyse blijkt dat de factor 'meting' (niet opgenomen in tabel en figuur) een verklarende factor is voor motivatieproblemen voor de metingen 2016, 2019 en 2023. Voor deze drie meetmomenten is het risico op een problematische situatie op het vlak van motivatie hoger dan in 2007⁵. M.a.w. bij een gelijkblijvende verhouding man/vrouw, dezelfde leeftijdsverdeling, dezelfde werkdruk enz. is het aandeel met problemen op het vlak van motivatie zowel in 2016, in 2019 als in 2023 iets hoger dan in 2007.

---

⁵ Referentie 2007 odds ratio 2010=1,02 (0,78-1,31); 2013=1,12 (0,89-1,39), 2013=1,32 (1,05-1,67), 2019=1,45 (1,15-1,82); 2023=1,39 (1,07-1,79).

Figuur 7: Werkbaarheidsrisico's en motivatie, odds ratio's, 2007-2023

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers, 2007-2023
 Leeswijzer: zie Figuur 2

3.3 Risicoprofiel motivatie

Voor het werkbaarheidsknelpunt 'motivatieproblemen' wordt geen risicoprofiel visueel weergegeven omdat slechts een beperkt aandeel (9,9%) van de zelfstandige ondernemers aangeeft motivatieproblemen in hun job te ervaren.

4. Leermogelijkheden

Voor 2,7% van de zelfstandige ondernemers is in 2023 de situatie op het vlak van leermogelijkheden problematisch. Deze zelfstandige ondernemers hebben te weinig mogelijkheden tot competentie-ontwikkeling en hierdoor wordt hun inzetbaarheid op langere termijn gehypothekeerd. Het aandeel zelfstandige ondernemers dat tot de problematische categorie behoort op het vlak van leermogelijkheden is sinds 2007 gedaald. In 2007 bedroeg dit aandeel 5,6%.

In de onderstaande analyses wordt ingezoomd op verschillen tussen deelgroepen en vervolgens nagegaan hoe problemen met leermogelijkheden verklaard kunnen worden door risico's in de arbeidssituatie.

4.1 Verschillen tussen deelgroepen

De multivariate analyse voor de verschillen tussen de deelgroepen leert dat zeven (van de acht getoetste) kenmerken significant zijn, nl. geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, ondernemingsomvang, niveau van de toekomstige activiteit, gezinssituatie en sector. Anciënniteit speelt geen rol en is niet opgenomen in het model.

De resultaten van de analyse zijn opgenomen in tabel 8. Een grafische voorstelling is te vinden in figuur 10.

Tabel 8: Deelgroepen en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2023

logistische regressie onvoldoende leermogelijkheden versus voldoende leermogelijkheden		
deelgroepen	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
geslacht		
man	R	
vrouw	1,62***	1,34 - 1,96
leeftijd		
- 30 j.	R	
30 - 39 j.	1,77*	1,06 - 2,97
40 - 49 j.	2,34***	1,43 - 3,85
50 - 54 j.	2,06**	1,23 - 3,44
55 + j.	1,99**	1,20 - 3,30
opleidingsniveau		
lager secundair	R	
hoger secundair	0,57***	0,46 - 0,72
hoger onderwijs	0,42***	0,32 - 0,54
organisatieomvang		
geen personeel	R	
personeel	0,65***	0,54 - 0,79
toekomstig niveau van activiteit		
geen sterke groei	R	
sterke groei	0,13***	0,06 - 0,28
gezinssituatie		
alleenstaande, geen kinderen	R	
met partner geen job, geen kinderen	0,97	0,63 - 1,50
met partner met job, geen kinderen	0,70*	0,52 - 0,94
alleenstaande met kinderen	0,48**	0,28 - 0,81
met partner geen job, met kinderen	0,57*	0,35 - 0,93
tweeverdieners met kinderen	0,68**	0,52 - 0,90
sector		
landbouw	0,99	0,74 - 1,34
handel	1,72***	1,44 - 2,06
bouw	0,59***	0,44 - 0,78
horeca	3,24***	2,60 - 4,04
vrije beroepen	0,39***	0,29 - 0,53
transport/productie	1,68***	1,28 - 2,21
intellectuele diensten	0,44***	0,31 - 0,63
andere	1,06	0,85 - 1,30

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers, 2007-2023

R = referentiegroep; * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Modelfit: chi-square: 500,738, df=21, sig<,001, N=13.260

Leeswijzer: De kansverhouding (leermogelijkheden problematisch/niet-problematisch) voor vrouwelijke zelfstandige ondernemers is 1,62 keer deze van mannen. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 1,34-1,96.

Vrouwelijke zelfstandige ondernemers hebben meer kans op problemen met leermogelijkheden dan hun mannelijke collega's en dit ongeacht de overige achtergrondkenmerken; bij de vrouwen is de kansverhouding 'problematisch/ niet-problematisch' 1,62 keer deze van de mannen.

Voor alle leeftijdsgroepen zien we een hogere kansverhouding voor problemen op het vlak van leermogelijkheden en dit in vergelijking met de min 30-jarigen. De kansverhouding is het hoogst voor de veertigers.

Het aandeel zelfstandige ondernemers met een problematische situatie op het vlak van leermogelijkheden neemt af met het genoten opleidingsniveau. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe kleiner de odds ratio voor problemen met leermogelijkheden.

Tegenover de alleenstaande zelfstandige ondernemers hebben de zelfstandige ondernemers met partner met job (geen kinderen) en de zelfstandige ondernemers met kinderen minder kans op problemen met leermogelijkheden.

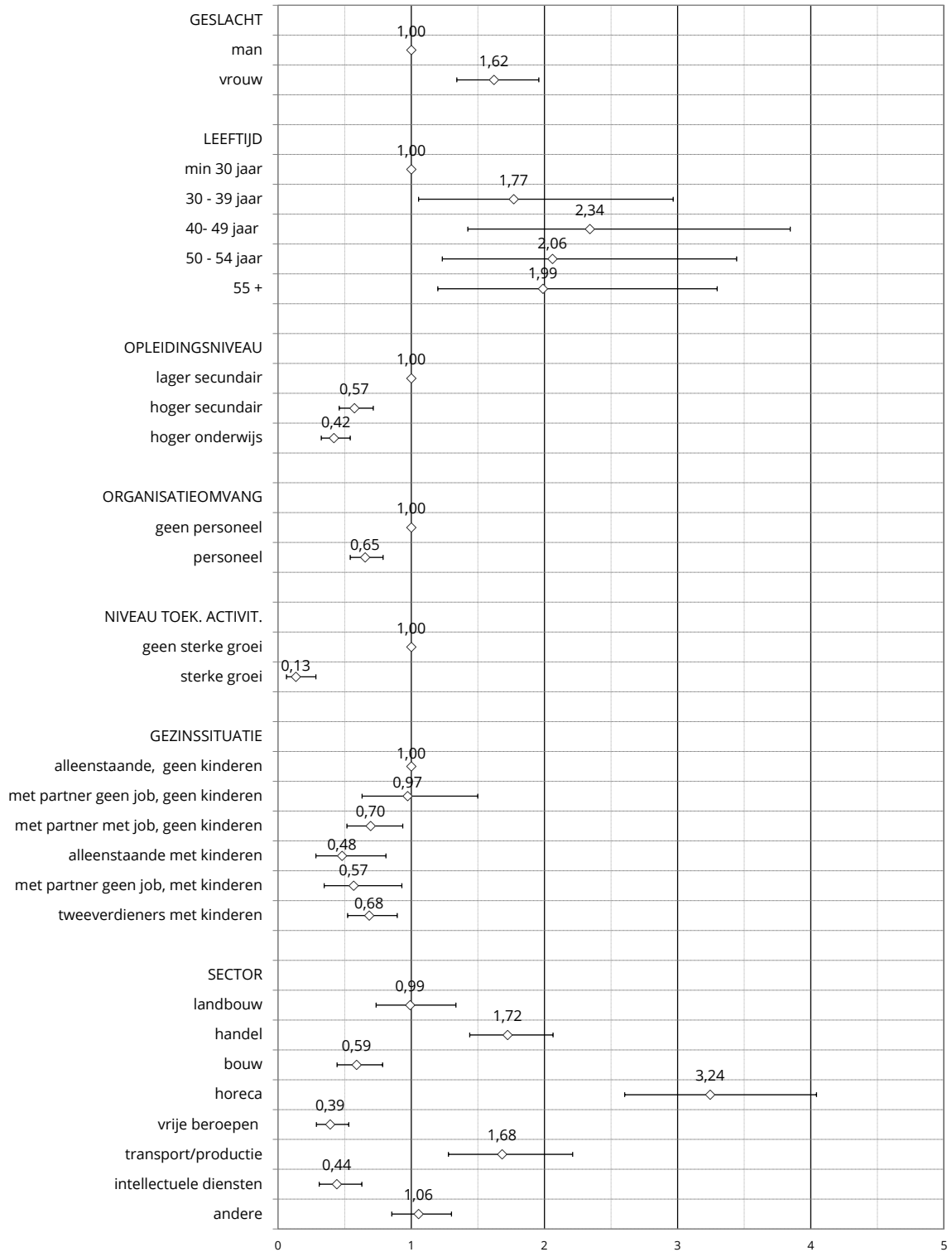
Sterke groeiers hebben een kleinere kans op problemen met leermogelijkheden dan zelfstandige ondernemers met minder sterke of geen groeiverwachtingen. De kansverhouding 'problematisch/niet-problematisch' voor de sterke groeiers is 0,13 keer deze van de andere zelfstandige ondernemers.

Zelfstandige ondernemers met personeel hebben minder kans op problemen met leermogelijkheden dan hun collega's zonder personeel.

De kans op problemen met leermogelijkheden verschilt tussen de sectoren. In de bouwsector, de vrije beroepen en de intellectuele diensten ligt deze kansverhouding lager dan het sectorgemiddelde. Voor de handel, de horeca en de sector van transport/productie ligt de kans hoger, in de horeca loopt de kansverhouding op tot 3,24.

De variabele 'meting' is in dit model niet significant. Dit betekent dat als we rekening houden met de achtergrondvariabelen we niet kunnen stellen dat het aandeel zelfstandige ondernemers dat zich in een problematische situatie bevindt op het vlak van leermogelijkheden tussen de verschillende metingen verschilt.

Figuur 8: Deelgroepen en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2023

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2023
 Leeswijzer: zie Figuur 2

4.2 Kenmerken van de arbeidssituatie

In een tweede stap worden de kenmerken van de arbeidssituatie gerelateerd aan het risico op onvoldoende leermogelijkheden. In de analyse worden de verschillen tussen deelgroepen onder controle gehouden⁶.

Uit de analyse blijkt dat enkel onvoldoende taakvariatie significant blijkt in het multivariate model. De andere kenmerken van de arbeidssituatie vormen geen risicofactor voor het ontwikkelen van een leerdeficit en zijn niet opgenomen in het model.

De resultaten van de analyse zijn opgenomen in tabel 9. Een grafische voorstelling is te vinden in figuur 11.

Tabel 9: Werkbaarheidsrisico's en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2023

logistische regressie onvoldoende leermogelijkheden versus voldoende leermogelijkheden		
kenmerken van de arbeidssituatie	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
Taakvariatie		
voldoende taakvariatie	R	
onvoldoende taakvariatie	10,75***	8,86 - 13,04

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2023

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

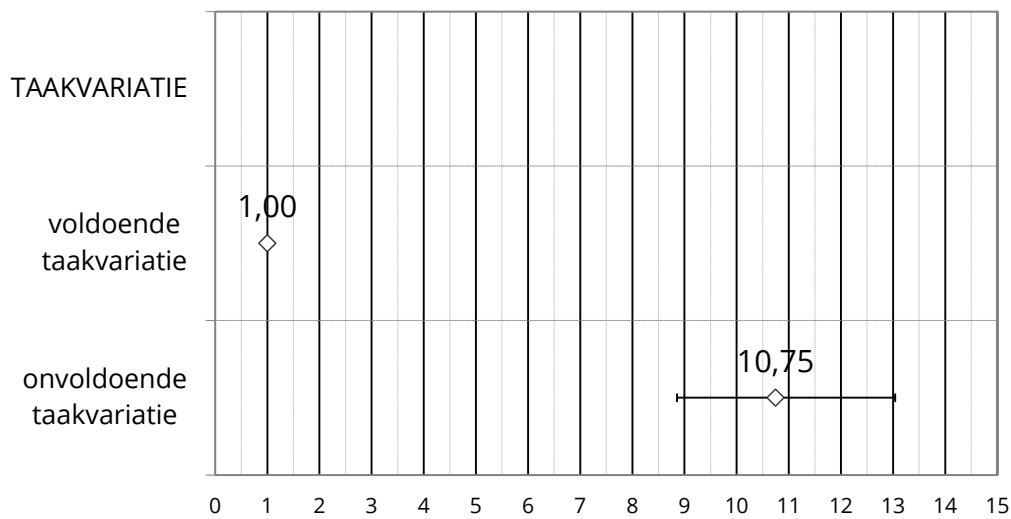
Modelfit: chi-square: 1008,385, df=22, sig<,001, N=13.243

Leeswijzer: de kansverhouding (leermogelijkheden problematisch/ niet-problematisch) voor zelfstandige ondernemers met onvoldoende taakvariatie is 10,75 keer deze van zelfstandige ondernemers met voldoende taakvariatie. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 8,86-13,04.

Bij zelfstandige ondernemers met onvoldoende taakvariatie is de odds ratio voor problemen met leermogelijkheden meer dan tien keer deze van collega's met voldoende taakvariatie. Het gaat hier om het zogenoemde 'zuivere effect' omdat de andere voorspellers in het model (verschillen tussen deelgroepen en de overige werkbaarheidsrisico's) onder controle gehouden worden in de analyse.

⁶ In dit model voor leermogelijkheden zijn , met uitzondering van anciënniteit, alle achtergrondvariabelen significant. Anciënniteit werd als achtergrondvariabele niet in het model opgenomen. De variabele 'meting' is niet significant en werd niet opgenomen.

Figuur 9: Werkbaarheidsrisico's en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2023

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2023
Leeswijzer: zie Figuur 2

4.3 Risicoprofiel 'leermogelijkheden'

Voor het werkbaarheidsknelpunt 'leerdeficit (onvoldoende leermogelijkheden)' wordt geen risicoprofiel visueel weergegeven omdat slechts een beperkt aandeel (2,7%) van de zelfstandige ondernemers aangeeft over onvoldoende leermogelijkheden te beschikken.

5. Werk-privébalans

Bij 29,8% van de zelfstandige ondernemers is in 2023 de werk-privébalans uit evenwicht. Bij deze zelfstandige ondernemers stellen de job-eisen systematisch combinatiemoeilijkheden ten aanzien van het gezin en/of het sociaal leven. Ten opzichte van 2007 is dit aandeel significant afgenomen. Toen bedroeg het aandeel 34,5%.

In de onderstaande analyses wordt ingezoomd op verschillen tussen deelgroepen en wordt nagegaan hoe een onevenwicht in de werk-privécombinatie verklaard kan worden door risico's in de arbeidssituatie. Tot slot wordt een risicoprofiel voor werk-privébalans geschetst.

5.1 Verschillen tussen deelgroepen

De multivariate analyse voor de verschillen tussen de deelgroepen leert dat zeven van de acht getoetste variabelen significant zijn. Geslacht speelt geen rol en wordt niet opgenomen in het model. Ook de variabele 'meting' blijkt niet significant en wordt niet verder meegenomen.

De resultaten van de analyse zijn opgenomen in tabel 10. Een grafische voorstelling is te vinden in figuur 12.

Tabel 10: Deelgroepen en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2023

logistische regressie problemen werk-privécombinatie versus haalbare werk-privécombinatie		
deelgroepen	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
leeftijd		
- 30 j.	R	
30 - 39 j.	1,11	0,95 - 1,31
40 - 49 j.	0,86	0,73 - 1,01
50 - 54 j.	0,73***	0,62 - 0,87
55 + j.	0,58***	0,49 - 0,69
opleidingsniveau		
lager secundair	R	
hoger secundair	0,95	0,84 - 1,07
hoger onderwijs	0,86*	0,76 - 0,97
toekomstig niveau van activiteit		
geen sterke groei	R	
sterke groei	1,14*	1,02 - 1,29
organisatieomvang		
geen personeel	R	
personeel	1,45***	1,34 - 1,56
anciënniteit		
geen starter	R	
starters	0,75***	0,65 - 0,85
gezinssituatie		
alleenstaande, geen kinderen	R	
met partner geen job, geen kinderen	1,01	0,81 - 1,26
met partner met job, geen kinderen	0,97	0,85 - 1,12
alleenstaande met kinderen	1,14	0,92 - 1,41
met partner geen job, met kinderen	1,27*	1,04 - 1,55
tweeverdieners met kinderen	1,20**	1,06 - 1,37
sector		
landbouw	1,29***	1,14 - 1,46
handel	0,98	0,90 - 1,08
bouw	1,04	0,95 - 1,14
horeca	1,48***	1,30 - 1,69
vrije beroepen	0,96	0,88 - 1,05
transport/productie	0,91	0,79 - 1,04
intellectuele diensten	0,75***	0,67 - 0,83
andere	0,79***	0,72 - 0,86

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2023

R = referentiegroep; * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Modelfit : chi-square: 463,381, df=21, sig<,001, N=13.975

Leeswijzer: de kansverhouding 'werk-privébalans problematisch/ niet- problematisch' voor zelfstandige ondernemers met personeel is 1,45 keer deze van de zelfstandige ondernemers zonder personeel. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 1,34 - 1,56.

Het aandeel zelfstandige ondernemers met een onevenwicht in de werk-privécombinatie neemt vanaf 50 jaar significant verder af met de leeftijd. Hoe hoger de leeftijd, hoe lager de odds ratio voor onevenwicht in de werk-privécombinatie.

Ook naar opleidingsniveau zien we dat hoger geschoolden een iets kleinere kans hebben op een onevenwichtige werk-privébalans in vergelijking met hun kortgeschoolde collega's (en dit onder controle van de andere achtergrondvariabelen).

Naar gezinssituatie stellen we vast dat, t.o.v. de alleenstaande zelfstandige ondernemers zonder kinderen, de zelfstandige ondernemers met partner en kinderen een grotere kans hebben op een onevenwicht in de werk-privécombinatie.

Zelfstandige ondernemers met personeel hebben een hogere kans op een onevenwicht in de werk-privécombinatie dan zelfstandige ondernemers zonder personeel.

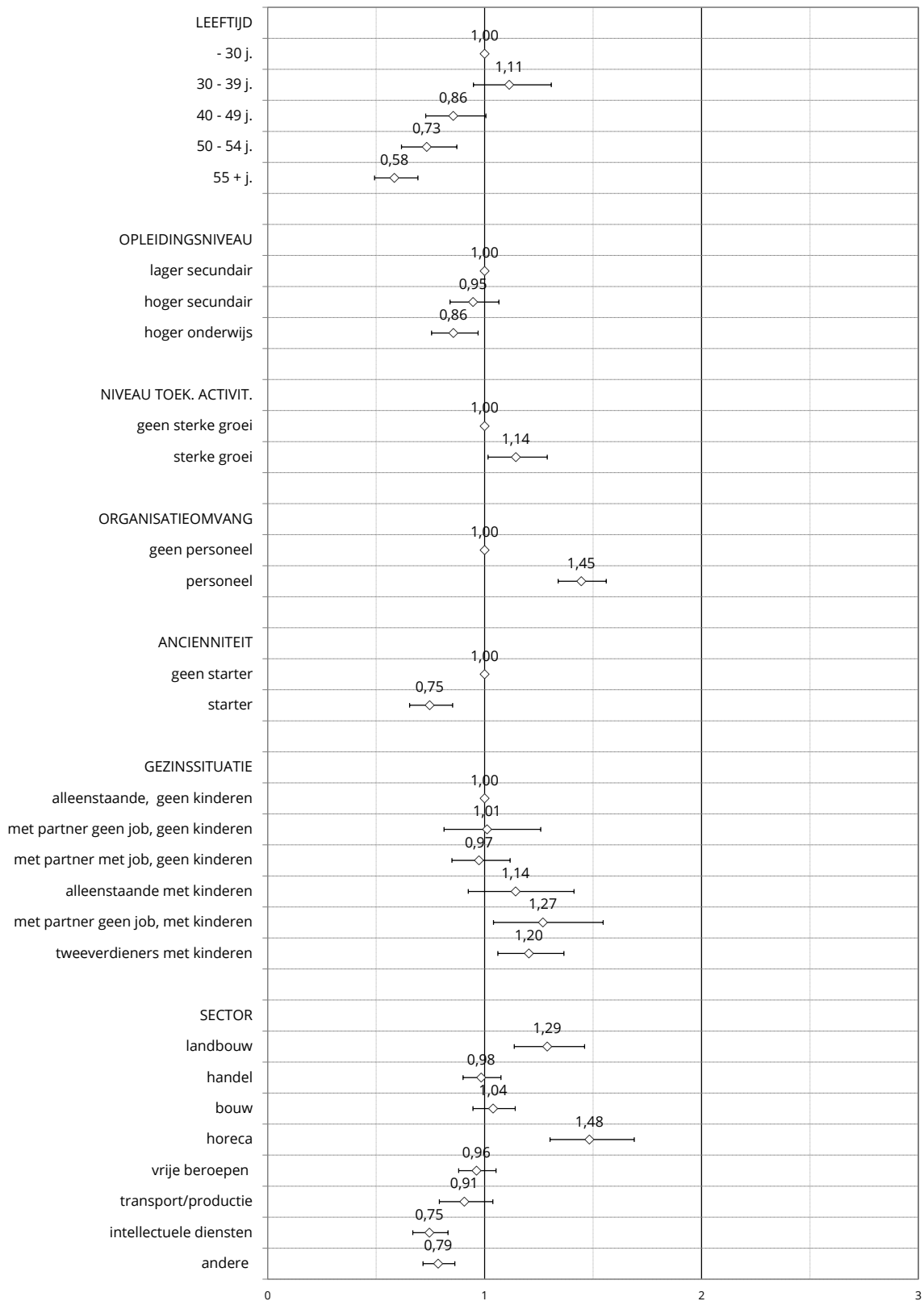
Zelfstandige ondernemers die reeds langer actief zijn hebben een grotere kans op een onevenwicht in de werk-privécombinatie dan zij die recenter actief zijn. De kansverhouding 'problematisch/niet-problematisch' voor starters is 0,75 keer deze van zelfstandige ondernemers die reeds langer actief zijn.

De verschillen naar niveau van toekomstige activiteit zijn beperkt. Zelfstandige ondernemers die een sterke groei van hun activiteit verwachten lopen een iets hoger risico op problemen in de werk-privé-balans.

De kans op een onevenwicht in de werk-privécombinatie verschilt tussen de sectoren. In de horeca en de landbouw is de kans op een onevenwicht in de werk-privécombinatie groter dan het sectorgemiddelde, terwijl deze kans bij de intellectuele diensten en de 'andere' sectoren lager ligt.

De variabele 'meting' is in dit model niet significant. Dit betekent dat als we rekening houden met de achtergrondvariabelen we niet kunnen stellen dat het aandeel zelfstandige ondernemers dat zich in een problematische situatie bevindt op het vlak van werk-privébalans tussen de verschillende metingen verschilt.

Figuur 10: Deelgroepen en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2023

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2023
 Leeswijzer: zie Figuur 2

5.2 Kenmerken van de arbeidssituatie

In een tweede stap worden de kenmerken van de arbeidssituatie gerelateerd aan werk-privé-balans. In de analyse worden de verschillen tussen deelgroepen onder controle gehouden⁷. Uit de analyse blijkt dat vier van de vijf getoetste kenmerken significant zijn in het multivariate model: werkdruk, emotionele belasting, fysieke arbeidsomstandigheden en aantal gewerkte uren. Taakvariatie blijkt niet significant.

De resultaten van de analyse zijn opgenomen in tabel 11. Een grafische voorstelling is te vinden in figuur 13.

Tabel 11: Werkbaarheidsrisico's en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2023

logistische regressie problemen werk-privébalans versus haalbare werk-privébalans		
kenmerken van de	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
werkdruk		
geen hoge werkdruk	R	
hoge werkdruk	4,04***	3,71 - 4,41
emotionele belasting		
geen emotioneel belastend werk	R	
emotioneel belastend werk	2,35***	2,13 - 2,58
fysiek arbeidsomstandigheden		
geen belastende	R	
belastende arbeidsomstandigheden	1,52***	1,36 - 1,70
gewerkte uren		
maximaal 50 uur	R	
meer dan 50 uur	2,42***	2,21 - 2,65

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2023

R = referentiegroep, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Modelfit: chi-square: 2901,364, df=28, sig<,001, N= 13.038

Leeswijzer: De kansverhouding 'werk-privébalans problematisch/niet- problematisch' is voor zelfstandige ondernemers die werken onder een hoge werkdruk 4,04 keer deze van de zelfstandige ondernemers die niet met een hoge werkdruk worden geconfronteerd. Het 95% betrouwbaarheidsinterval rond deze odds ratio is 3,71-4,41.

De analyse laat de hoogste odds ratio zien voor werkdruk. Bij zelfstandige ondernemers die onder een hoge werkdruk presteren is de kansverhouding problematisch/niet-problematisch vier keer deze van de collega's in arbeidssituaties met een acceptabele werkdruk.

⁷ In het model voor werk-privébalans zijn volgende achtergrondvariabelen significant leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, gezinssituatie, sector. De significante achtergrondvariabelen werden in het model opgenomen. De variabele 'meting' is significant en werd opgenomen.

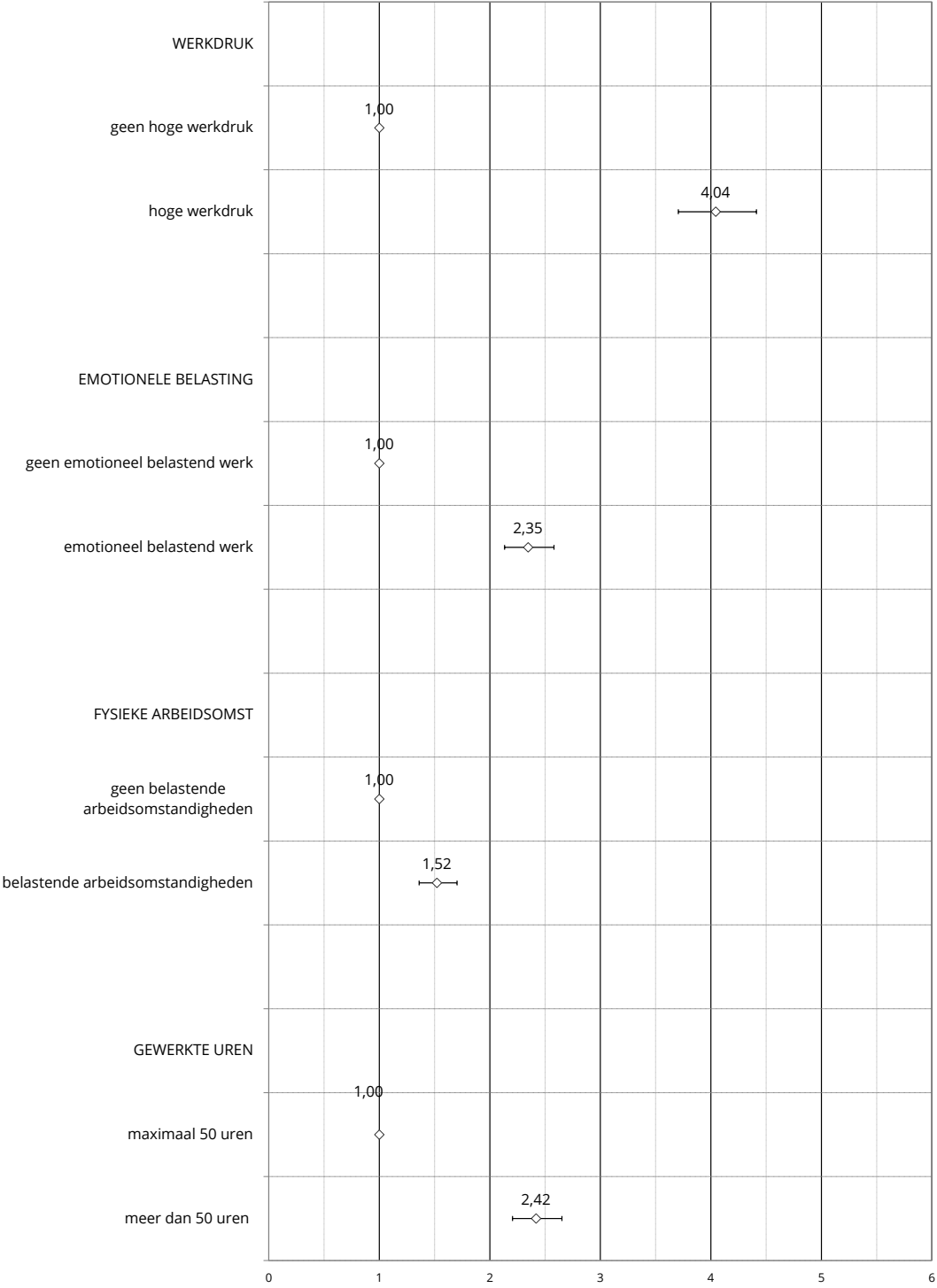
De kansverhouding voor lange werkweken en deze voor emotionele belasting ligt op ongeveer 2,5 keer deze van zelfstandige ondernemers met een kortere gemiddelde werkweek en/of geen emotioneel belastend werk. De risicofactor fysiek belastende arbeidsomstandigheden heeft de laagste odds ratio.

Uit de analyse bleek dat de factor 'meting' (niet opgenomen in tabel en figuur) een verklarende factor is voor problemen in de werk-privécombinatie. Ten aanzien van 2007 bleek enkel de meting in 2016 een hoger kans op problemen met de werk-privébalans te tonen.⁸

---

⁸ Referentie 2007, odds ratio 2016=1,18 (1,01-1,37).

Figuur 11: Werkbaarheidsrisico's en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2023

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2023
 Leeswijzer: zie Figuur 2

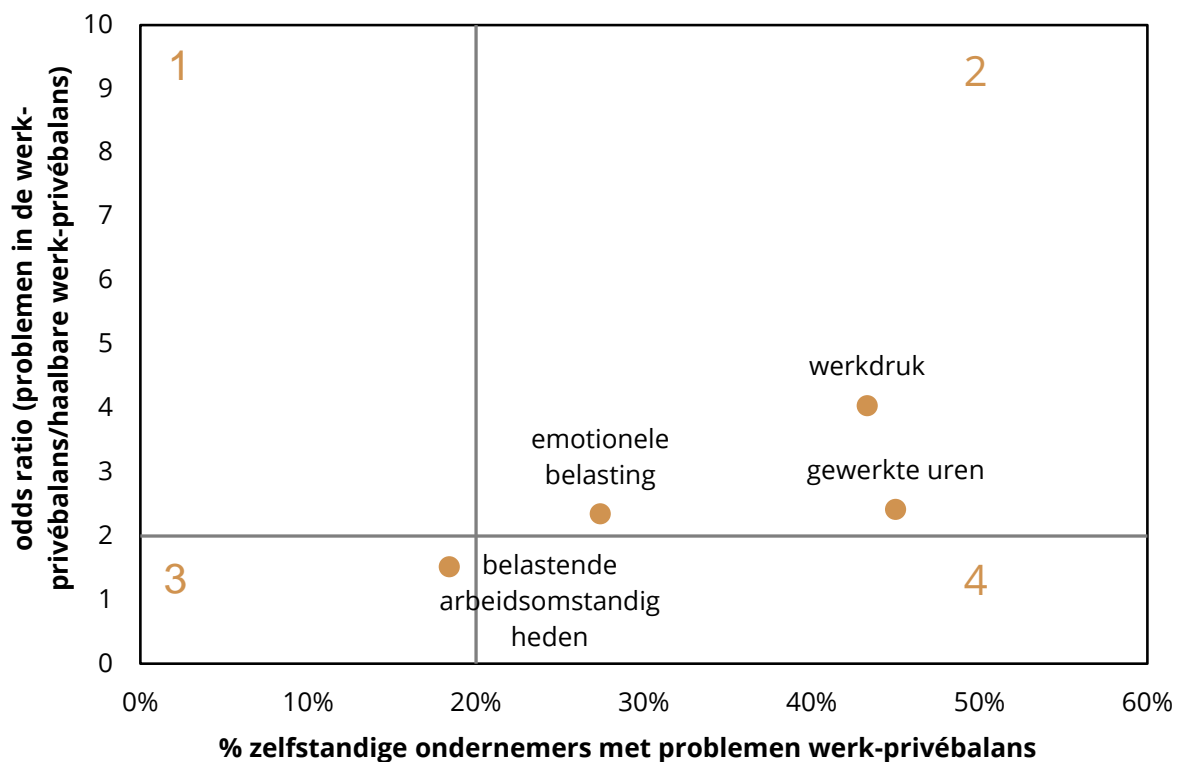
5.3 Risicoprofiel 'werk-privébalans'

Door de informatie (odds ratio's voor werkbaarheidsrisico op basis van de dataset 2007-2023) uit de multivariate analyse samen te brengen met frequentiegegevens (% van zelfstandige ondernemers dat in 2023 kampt met het desbetreffende werkbaarheidsrisico) wordt voor de gemiddelde zelfstandige ondernemer een profiel uitgetekend dat schematisch de ernst van de werkbaarheidsrisico's (risico's uit de arbeidssituatie) ten aanzien van de werk-privébalans in beeld brengt. Omdat taakvariatie in de context van werk-privébalans geen significante risicofactor vormt, is deze variabele niet opgenomen in de schematische voorstelling van het risicoprofiel.

In het profiel worden vier groepen (kwadranten in de figuur) onderscheiden:

- hoge odds ratio (> 2) en lage frequentie ($\leq 20\%$): kwadrant 1
- hoge odds ratio (> 2) en hoge frequentie ($> 20\%$): kwadrant 2
- lage odds ratio (< 2) en lage frequentie ($\leq 20\%$): kwadrant 3
- lage odds ratio (< 2) en hoge frequentie ($> 20\%$): kwadrant 4

Figuur 12: Werkbaarheidsrisico's voor onevenwicht in de werk-privébalans, odds ratio's en %, 2023

Leeswijzer: zie Figuur 4

Bij de zelfstandige ondernemer vormen hoge werkdruk, aantal gewerkte uren en emotionele belasting de belangrijkste werkbaarheidsrisico's **kwadrant 2**. Deze factoren komen niet alleen vaak voor, ze verhogen ook aanzienlijk de kans op een onevenwicht in de werk-privécombinatie.

In **kwadrant 3** situeert zich het werkbaarheidsrisico fysieke arbeidsomstandigheden. Dit risico komt voor bij ongeveer 18% van de zelfstandige ondernemers. Zelfstandige ondernemers met fysiek belastende arbeidsomstandigheden hebben een kansverhouding die 1,52 keer hoger ligt dan deze van zelfstandige ondernemers die niet moeten werken onder belastende arbeidsomstandigheden.

Er bevinden zich geen werkbaarheidsrisico's in **kwadrant 1** en **kwadrant 4**.

Referentielijst

Bourdeaud'hui, R., Lamberts, M., Notebaert, S., & Vanderhaeghe, S. (2023). *Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2023 – zelfstandige ondernemers*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <https://www.serv.be/node/16264>

Bourdeaud'hui, R., Lamberts, M., Notebaert, S., & Vanderhaeghe, S. (2024). *Methodologie Vlaamse werkbaarheidsmonitor*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/16457>

Lijst met figuren en tabellen

Figuren

Figuur 1:	Overzicht deelgroepen	11
Figuur 2:	Leeswijzer figuur logistische regressie (werkstress).....	13
Figuur 4 :	Leeswijzer figuur risicoprofiel werkstress.....	16
Figuur 5:	Deelgroepen en werkstress, odds ratio's, 2007-2023	20
Figuur 6:	Werkbaarheidsrisico's en werkstress, odds ratio's, 2007-2023	23
Figuur 7:	Werkbaarheidsrisico's voor werkstress, odds ratio's (2007-2023) en % (2023)	24
Figuur 8:	Deelgroepen en motivatie in het werk, odds ratio's, 2007-2023	28
Figuur 9:	Werkbaarheidsrisico's en motivatie, odds ratio's, 2007-2023	31
Figuur 10:	Deelgroepen en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2023.....	35
Figuur 11:	Werkbaarheidsrisico's en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2023.....	37
Figuur 12:	Deelgroepen en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2023	40
Figuur 13:	Werkbaarheidsrisico's en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2023	43
Figuur 14:	Werkbaarheidsrisico's voor onevenwicht in de werk-privébalans, odds ratio's en %, 2023	44

Tabellen

Tabel 1:	Overzicht werkbaarheidsindicatoren	7
Tabel 2:	Overzicht van de risico-indicatoren	9
Tabel 3:	Overzicht van de deelgroepen (categorieën)	11
Tabel 4:	Deelgroepen en werkstress, odds ratio's, 2007-2023	18

Tabel 5:	Werkbaarheidsrisico's en werkstress, odds ratio's, 2007-2023	21
Tabel 6:	Deelgroepen en motivatie, odds ratio's, 2007-2023.....	26
Tabel 7:	Werkbaarheidsrisico's en motivatie, odds ratio's, 2007-2023	29
Tabel 8:	Deelgroepen en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2023	33
Tabel 9:	Werkbaarheidsrisico's en leermogelijkheden, odds ratio's, 2007-2023.....	36
Tabel 10:	Deelgroepen en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2023	38
Tabel 11:	Werkbaarheidsrisico's en werk-privébalans, odds ratio's, 2007-2023	41